

Vergi qanunvericiliyi

*Tədris Mərkəzinin dinləyiciləri üçün təlim materialı –
III Fəsil*

01.01.2018

Vergilər Nazirliyi Tədris Mərkəzi

M. Əkbərov, R. Əhmədov, A. Mustafayev, T. Abbasov

Mündəricat

III FƏSİL. ƏLAVƏ DƏYƏR VERGİSİ

1. Əlavə dəyər vergisi anlayışı. Vergi ödəyiciləri.....	3
2. Qeydiyyat.....	5
3. Vergitutma obyektı. Vergi tutulan dövriyyənin dəqiqləşdirilməsi.....	9
4. Azadolma və verginin sıfır dərəcəsi ilə tutulması. Vergi tutulan əməliyyatların aparıldığı vaxt. Malların təqdim edildiyi, işlərin görüldüyü və ya xidmətlərin göstərildiyi yer.....	14
5. Qeyri-rezidentlərin vergiyə cəlb edilməsi. İdxalın vaxtı. Qarışıq əməliyyatlar. Agentin həyata keçirdiyi əməliyyatlar.....	22
6. ƏDV-nin dərəcəsi. Vergi tutulan dövriyyədən büdcəyə ödənilməli olan ƏDV. Büdcəyə ödəmələr müəyyən edilərkən əvəzləşdirilən ƏDV.....	26
7. Elektron vergi hesab fakturaları. Bəyannamələrin verilməsi və ƏDV-nin ödənilməsi.	30
8. ƏDV üzrə hesabat dövrü. Əvəzləşdirilən vergi məbləği hesablanmış vergi məbləğindən artıq olduqda, büdcə ilə münasibətlər. Vergi ödəyicilərinin məsuliyyəti və vergi orqanlarının nəzarəti. Əvəzsiz köçürmələr olduğu halda ƏDV-nin kompensasiya edilməsi.....	32
9. Nəzarət sualları.....	34
10. Müstəqil öyrənmə üçün tapşırıqlar.....	35
11. Ədəbiyyat.....	36

III FƏSİL. ƏLAVƏ DƏYƏR VERGİSİ

1. Əlavə dəyər vergisi anlayışı. Vergi ödəyiciləri

Əlavə dəyər vergisi anlayışı

Əlavə dəyər vergisi vergi tutulan dövriyyədən hesablanan verginin məbləği ilə Vergi Məcəlləsinin müddəalarına uyğun olaraq verilən elektron vergi hesab-fakturalara və ya idxalda ƏDV-nin ödənildiyini göstərən sənədlərə müvafiq surətdə əvəzləşdirilməli olan verginin məbləği arasındakı fərkdir.

Azərbaycan Respublikası ərazisində istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının pərakəndə satışı zamanı əlavə dəyər vergisi ticarət əlavəsindən hesablanan verginin məbləğidir.

Vergi ödəyiciləri

ƏDV-nin ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçən və ya qeydiyyatdan keçməli olan şəxs ƏDV-nin ödəyicisidir

Qeydiyyatdan keçən şəxs qeydiyyatın qüvvəyə mindiyi andan etibarən vergi ödəyicisi olur. Qeydiyyata dair ərizə verməli olan, lakin qeydiyyatdan keçməmiş şəxs qeydiyyata dair ərizə vermək öhdəliyinin yarandığı dövrdən sonrakı hesabat dövrünün başlanğıcından etibarən vergi ödəyicisi sayılır

Misal. Hüquqi şəxsin mart ayında ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyata alınmaq öhdəliyi yaranmışdır. Lakin o, bu barədə vergi orqanına ərizəni avqust ayının 23-də vermişdir. Buna baxmayaraq həmin vergi ödəyicisi aprel ayının 1-dən ƏDV ödəyicisi hesab olunur.

AR-na ƏDV tutulan malları idxal edən şəxslər bu cür idxal malları üzrə ƏDV-nin ödəyiciləri sayılırlar

Misal. ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatda alınmamış şəxs AR-na mal idxal edir. Həmin mal AR-nın gömrük sərhəddini keçərkən ona ƏDV hesablanır. İdxal edən şəxsin ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatda olub-olmamasından asılı olmayaraq idxal zamanı hesablanmış ƏDV vergi ödəyicisi tərəfindən ödənilməlidir.

ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçmədən iş görən və ya xidmət göstərən və Vergi Məcəlləsinin 169-cu maddəsinə müvafiq surətdə vergiyə cəlb edilməli olan qeyri-rezident şəxs həmin işlər və ya xidmətlər üzrə vergi ödəyicisi sayılır.

Misal. AR-da daimi nümayəndəliyi olmayan Türkiyə şirkəti AR-ın rezidenti olan müəssisəyə mühasibat proqramı işləyib hazırlamışdır. Bunun müqabilində rezident müəssisə Türkiyə şirkətinə 10.000 ABŞ dolları ödəmişdir. Bu halda rezident müəssisə 10.000 ABŞ dollarının Mərkəzi Bankın rəsmi məzənnəsinə uyğun manat ekvivalenti məbləğinə ƏDV hesablamalı və təyinatı üzrə köçürməlidir.

Hüquqi şəxs yaratmadan göstərilən birgə sahibkarlıq fəaliyyəti ƏDV-nin məqsədləri üçün ayrıca şəxs sayılır. Burada ayrıca şəxs dedikdə birgə sahibkarlıq fəaliyyətinin uçotunu aparan şəxs nəzərdə tutulur.

Misal. Tutaq ki, A və B şirkətləri hüquqi şəxs yaratmadan birgə sahibkarlıq fəaliyyəti göstərirlər. Bu şirkətlərdən heç biri ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatda alınmayıbsa və onların birgə fəaliyyətinin həcmi 200.000 manatdan artıqdırsa və ya bu şirkətlərdən biri ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatda alınıbsa, onda birgə sahibkarlıq fəaliyyətinin uçotunu aparan şəxs ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatda dair ərizə verməyə borcludur.

Aksizli, məcburi nişanlama ilə nişanlanmalı malların istehsalçıları və sadələşdirilmiş verginin ödəyicisi olmaq hüququndan istifadə etməyən bina tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər ƏDV-nin ödəyiciləri sayılır.

2. Qeydiyyat

Qeydiyyata dair ərizə verilməsinin tələb edilməsi

Sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən və ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi 200.000 manatdan artıq olan şəxslər, o cümlədən VM-nin 218.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilmiş hüquqdan istifadə etməyən ictimai işə fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər (mülkiyyətində və ya istifadəsində olan avtonəqliyyat vasitələri ilə (beynəlxalq yük və sərnişin daşımaları istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikasının ərazisində sərnişin və yük daşımalarını (o cümlədən taksi ilə) və yaxud həmin daşımaları müqavilə əsasında digər şəxslər vasitəsi ilə həyata keçirən şəxslər, mərc oyunlarının operatoru və satıcıları, mülkiyyətində olan yaşayış və qeyri-yaşayış sahələrinin təqdim edilməsini həyata keçirən şəxslər istisna olmaqla) VM-nin 157.3.1-ci maddəsində göstərilən tarixdən 10 gün ərzində ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyata dair ərizə verməyə borcludur.

Bir əqd və ya müqavilə üzrə əməliyyatın ümumi dəyəri 200.000 manatdan artıq olduqda, bu əməliyyat ƏDV tutulan əməliyyat sayılır və həmin əməliyyatı həyata keçirən şəxs bu əməliyyatın aparıldığı gündə ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyata dair ərizə verməyə borcludur.

Hüquqi şəxsin 01.03.2015-ci il tarixdən 01.02.2016-cı ilədək olan dövr ərzində vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi 210.000 manat təşkil etmişdir. Həmin şəxs fevral ayının 1-dən 10-dək vergi orqanına ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyata dair ərizə verməyə borcludur.

- Qeyri-rezidentin mallar göndərməsi, işlər görməsi və xidmətlər göstərməsi yuxarıda göstərilən məqsədlər üçün vergi tutulan əməliyyatların ümumi dəyəri müəyyən edilərkən yalnız o zaman nəzərə alınır ki, onlar AR-dakı daimi nümayəndəlik vasitəsilə həyata keçirilmiş olsun.

- Hüquqi şəxs yaratmadan birgə sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən şəxs, ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi 200.000 manatdan artıq olduqda, yaxud iştirakçı ƏDV-nin məqsədləri üçün vergi ödəyicisi olduğu halda, birgə sahibkarlıq fəaliyyətinin uçotunu aparın şəxs qeydiyyata alınmaq üçün ərizə verməyə borcludur.

Könüllü qeydiyyat

Qeydiyyatdan keçməli olmayan sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən şəxs vergi orqanına ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyat haqqında könüllü ərizə verə bilər.

Mülkiyyətində və ya istifadəsində olan avtonəqliyyat vasitələri ilə Azərbaycan Respublikasının ərazisində sərnişin və yük daşımalarını (o cümlədən taksi ilə) və yaxud həmin daşımaları müqavilə əsasında digər şəxslər vasitəsilə həyata keçirən və aşağıdakı tələblərə cavab verən şəxslər bu maddə ilə müəyyən edilən hüquqdan istifadə edə bilər:

- göstərilən xidmətlərin dəyərini və alınmış malların (işlərin və xidmətlərin) dəyərini nağdsız qaydada əldə edən və ödəyən;

- digər vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlər üzrə əldə edilən gəlirlərini və gəlirlərin əldə edilməsi üzrə çəkilən xərclərini elektron qaimə-faktura ilə rəsmiləşdirən;

- göstərilən xidmətlər üzrə əməliyyatların uçotunu vahid mərkəzləşdirilmiş elektron sistem üzərində aparan və vergi orqanının həmin sistemə məsafədən çıxış imkanını təmin edən.

Bu şəxslər yanvar ayının 31-dən gec olmayaraq, ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyata alınmasına dair ərizəni uçotda olduğu vergi orqanına təqdim edir və həmin şəxslərin ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatı həmin ayın birinci günündən qüvvəyə minir.

Qeydiyyat

ƏDV-nin məqsədləri üçün *məcburi və ya könüllü* qeydiyyat haqqında ərizə Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi forma üzrə verilməlidir.

Şəxs ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçərkən vergi orqanı həmin şəxsi ƏDV ödəyicilərinin dövlət reyestrində qeydə almağa və ərizə verildikdən sonra 5 iş günündən gec olmayaraq ona Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi forma üzrə qeydiyyat bildirişi verməyə, həmin bildirişdə vergi ödəyicisinin adını və ona aid olan digər məlumatı, qeydiyyatın qüvvəyə mindiyi tarixi və VÖEN-i göstərməyə borcludur.

ƏDV ödəyicisinin qeydiyyat bildirişi ƏDV ödəyicisinə bir dəfə verilir və onda saxlanılır. ƏDV ödəyicisinin qeydiyyat bildirişi itirildikdə və ya yararsız hala düşdükdə vergi ödəyicisinin müraciəti əsasında ona bildirişin surəti verilir.

Qeydiyyat hansı tarixin əvvəl başlanmasından asılı olaraq aşağıdakı tarixlərin birində qüvvəyə minir:

- məcburi qeydiyyat zamanı:

- ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) vergi tutulan əməliyyatların həcmi 200.000 manatdan artıq olduqda - növbəti ayın birinci günündə;

- bir əqd və ya müqavilə üzrə ƏDV-yə cəlb olunan əməliyyatın ümumi dəyəri 200.000 manatdan artıq olduqda - əməliyyatın aparıldığı günədək.

Misal. 01.03.2016-cı il tarixdə yaradılmış hüquqi şəxsin ƏDV tutulan əməliyyatlarının həcmi 2016-cı ilin sentyabr ayında 200.000 manatı keçmişdir. Bu halda həmin vergi ödəyicisinin ƏDV qeydiyyatı noyabr ayının 1-dən qüvvəyə minir.

- könüllü qeydiyyat zamanı — qeydiyyat haqqında ərizənin verildiyi aydan sonrakı hesabat dövrünün birinci günündə;

Misal. Şəxsin ƏDV qeydiyyatına dair öhdəliyi yaranmadığı halda, o könüllü olaraq vergi orqanına iyun ayında ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyata alınmağa dair ərizə verir. Bu halda həmin vergi ödəyicisinin qeydiyyat tarixi iyul ayının 1-dən qüvvəyə minir.

- Keçmiş dövrə 3 il müddətindən çox olmamaqla, vergi ödəyicisinin qeydiyyat haqqındaki ərizəsində göstərilən tarixdə.

Vergiye cəlb edilən hesabat dövrü qurtardıqdan sonra 3 illik dövr bitdikdən sonra vergi ödəyicisi tərəfindən ƏDV-nin dəqiqləşdirilməsinə və əvəzləşdirilməsinə yol verilmir.

Misal. Şəxs 2016-cı ilin sentyabr ayında 1 avqust 2014-cü il tarixdən ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyata alınmağa dair ərizə vermişdir. Bu halda həmin vergi ödəyicisinin ƏDV qeydiyyat tarixi 1 avqust 2014-cü il tarixdən qüvvəyə minir.

Bu müddəalar AR-in ərazisində sərnişin və yük daşımalarını həyata keçirən ƏDV ödəyicilərinə tətbiq edilmir.

Vergi orqanı ƏDV-nin ödəyicilərinin reyestrini aparmağa borcludur. Vergi ödəyiciləri ƏDV-nin reyestrinə daxil edilərkən onların uçota alınması haqqında vergi orqanına təqdim etdikləri ərizədəki məlumatlardan istifadə olunur.

ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçməyə borclu olan, lakin qeydiyyat üçün ərizə verməyən vergi ödəyicisini vergi orqanı öz təşəbbüsü ilə qeydiyyata alır və ona müvafiq qeydiyyat bildirişi göndərir.

ƏDV ödəyicilərinin məlumatlarında dəyişikliklər baş verdikdə ƏDV ödəyicilərinin dövlət reyestrində müvafiq düzəlişlər edilməlidir.

Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən olunmuş hallarda rəsmi sorğulara əsasən sorğu edənə «ƏDV ödəyicilərinin reyestrindən çıxarış» verilir.

Qeydiyyatın ləğv edilməsi

Vergi ödəyicisi, o cümlədən vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) 200.000 manatdan artıq olan ictimai iaşə fəaliyyəti ilə və ya bina tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər (vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətini müvəqqəti dayandırdığı hallar istisna edilməklə) ƏDV-yə cəlb olunan əməliyyatlar aparmağı dayandırarsa, ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatın ləğv olunmasına dair ərizə verməyə borcludur. Bu halda, ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatın ləğv olunması vergi ödəyicisinin vergi tutulan əməliyyatları tam dayandırdığı gün qüvvəyə minir.

AR-in ərazisində sərnişin və yük daşımalarını həyata keçirən ƏDV ödəyiciləri ƏDV-nin məqsədləri üçün son qeydiyyatın qüvvəyə mindiyi tarixdən etibarən 3 il keçdikdən sonrakı istənilən vaxt qeydiyyatın ləğv olunmasına dair ərizə verə bilər.

Vergi ödəyicisinin vergiyə cəlb olunan əməliyyatlarının ümumi məbləği əvvəlki tam 12 təqvim ayı ərzində 100.000 manatdan çox deyilsə, vergi ödəyicisinin ƏDV-yə cəlb olunan əməliyyatları dayandırması halı istisna edilməklə, vergi ödəyicisi ƏDV-nin məqsədləri üçün son qeydiyyatın qüvvəyə mindiyi tarixdən etibarən bir il keçdikdən sonrakı istənilən vaxt qeydiyyatın ləğv olunmasına dair ərizə verə bilər. ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatın ləğv olunması vergi orqanına qeydiyyatın ləğv edilməsinə dair ərizənin verildiyi gün qüvvəyə minir

Vergi orqanı şəxsin ƏDV qeydiyyatının ləğv edilməsi barədə məlumatı bir iş günü ərzində Maliyyə Nazirliyinə göndərməlidir.

Misal. 2014-cü ilin noyabr ayında vergi ödəyicisi ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyata alınmışdır. 2015-ci ilin fevral ayından 2016-cı ilin fevral ayınadək onun vergiyə cəlb olunan əməliyyatlarının ümumi məbləği 90.000 manat təşkil etmişdir. 2016-cı ilin fevral ayının 15-də həmin vergi ödəyicisi ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatının ləğv edilməsinə dair ərizə ilə vergi orqanına müraciət etmişdir. Onun ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatının ləğv olunması ehtəna həmin gündən qüvvəyə minir.

- Vergi orqanı ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatı ləğv edilən şəxsin adını, onun haqqında digər məlumatları ƏDV-nin ödəyicilərinin reyestrindən silməli və verilmiş qeydiyyat bildirişini geri almalıdır.

3. Vergitutma obyektı. Vergi tutulan dövriyyənin dəqiqləşdirilməsi

Vergitutma obyektı

Malların təqdim edilməsi, işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi, Azərbaycan Respublikası ərazisində istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının pərakəndə satışı zamanı tətbiq edilən ticarət əlavəsi və vergi tutulan idxal vergitutma obyektidir.

Misal: Kənd təsərrüfatı məhsullarının pərakəndə satışı ilə məşğul olan ticarət obyektı 45.000 manat dəyəri olan malların üzərinə 5.000 manat ticarət əlavəsini əlavə etmək istəyir. Bu zaman həmin ticarət əlavəsinə 18% ƏDV dərəcəsini tətbiq edərək 900 manat vergi məbləğini müəyyən edir. Malların son satış qiyməti formalaşarkən ilkin dəyər (45.000 manat), ticarət əlavəsi (5.000 manat) və ƏDV məbləği (900 manat) cəmlənərək 50.900 manat təşkil edir.

Misal: Kənd təsərrüfatı məhsullarının pərakəndə satışı ilə məşğul olan ticarət obyektinin ay ərzində dövriyyəsi 60.000 manat, satılan həmin kənd təsərrüfatı məhsullarının

alış dəyəri isə 45.000 manat olduqda, büdcəyə ödənilməli olan verginin məbləği 2.700 $((60.000-45.000)*18\%)$ manat təşkil edir.

Vergidən azad edilən malların göndərilməsindən, işlərin görülməsindən və xidmətlərin göstərilməsindən başqa, müstəqil sahibkarlıq fəaliyyəti və ya hüquqi şəxs yaratmadan birgə sahibkarlıq fəaliyyəti çərçivəsində malların göndərilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi, onlar Vergi Məcəlləsinin 167-ci və ya 168-ci maddələrinə uyğun olaraq AR-nın ərazisində həyata keçirilirsə, vergi tutulan əməliyyatlar sayılır. Vergi Məcəlləsinin 168-ci maddəsinə uyğun olaraq AR-nın hüdudlarından kənarında xidmətlər göstərilməsi və ya işlərin görülməsi vergi tutulan əməliyyatlara daxil edilmir.

Misal. AR-nın rezidenti olan şirkət Rusiyada 5.000 avro məbləğində tikinti işini yerinə yetirmişdir. Bu məbləğ həmin şirkətin AR-da ƏDV tutulan əməliyyatlarına daxil edilmir.

Malların idxalı bu fəsilə uyğun olaraq vergidən azad edilən idxal istisna edilməklə, vergi tutulan idxal sayılır. Tranzit yük daşınması qaydasında, müvəqqəti idxal şəklində AR ərazisinə buraxılan mallar və ya gömrük qanunvericiliyinə uyğun olaraq daxili istehlak üçün idxal edilmiş və ya qəbul olunmuş sayılmayan mallar ƏDV-nin məqsədləri üçün idxal malları hesab edilmir.

Vergi ödəyicisinin haqqı ödənilməklə və ya əvəzsiz qaydada öz işçilərinə və digər şəxslərə mal verməsi, iş görməsi və ya xidmət göstərməsi, habelə barter əməliyyatı vergi tutulan əməliyyat sayılır.

Misal 1. ƏDV ödəyicisi olan müəssisə əvəzsiz olaraq öz işçisinin evini təmir etmişdir. Bu halda təmir işlərinin görülməsi ƏDV məqsədləri üçün vergi tutulan əməliyyat sayılır.

Misal 2. ƏDV ödəyicisi olan müəssisə bazar qiyməti 1.000 manat olan soyuducu alaraq əvəzsiz qaydada öz işçisinə vermişdir. Bu halda həmin soyuducunun bazar qiyməti, yəni 1.000 manat ƏDV tutulan əməliyyatın dəyəri hesab edilir.

Vergi ödəyicisi malları (işləri, xidmətləri) ƏDV-ni ödəməklə əldə edirsə və müvafiq əvəzləşdirmə alırsa və ya almaq hüququna malikdirsə, belə mallardan (işlərdən, xidmətlərdən) qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə edilməsi, fəvqəladə hallardan başqa, malların itməsi, əskik gəlməsi, xarab olması, tam amortizasiya olunmadan uçotdan silinməsi və ya oğurlanması vergi tutulan əməliyyat sayılır.

Misal 1. Vergi ödəyicisi 10.000 manat məbləğində mal almış və 1.800 manat məbləğində ƏDV-ni əvəzləşdirmişdir. Sonradan bu malın 500 manat məbləğində olan hissəsi oğurlanmışdır. Bu zaman oğurlanmış məbləğ vergitutma obyektii sayılır və həmin malın oğurlandığı hesabat dövründə büdcəyə çatası ƏDV məbləği 90 manat artırılmalıdır.

Misal 2. ƏDV ödəyicisi olan şəxs hesabat dövründə 300 manat məbləğində iş görmüş, 1.400 manat məbləğində olan malı ixrac etmiş, inventarizasiya zamanı 500 manat məbləğində ƏDV-sini əvəzləşdirdiyi mal əskik gəlmiş, kommersiya məqsədləri üçün aldığı və ƏDV-ni əvəzləşdirdiyi mallardan 700 manat məbləğində qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə etmiş və fəvqəladə hallar nəticəsində 3.000 manat məbləğində malı xarab olmuşdur. Göstərilən məbləglərə ƏDV daxil deyildir. Şəxsin hesablamalı olduğu ƏDV məbləğini müəyyənləşdirin.

Şəxsin 300 manat məbləğində iş görməsi, 500 manat məbləğində malının əskik gəlməsi, kommersiya məqsədləri üçün aldığı və ƏDV-ni əvəzləşdirdiyi mallardan 700 manat məbləğində qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadəsi 18% dərəcə ilə, 1400 manat məbləğində malının ixracı isə sıfır (0) dərəcə ilə vergiyə cəlb olunur. Fəvqəladə hallar

nəticəsində 3000 manat dəyərində malın xarab olması vergi tutulan əməliyyat sayılmır. Ona görə də

$300 + 500 + 700 + 1400 = 2900$ manat vergitutma obyektidir.

Vergi ödəyicisinin qeydiyyatı ləğv edilirsə, ləğvetmə vaxtı onun sahibliyində qalan mallar həmin vaxt və vergi tutulan əməliyyat çərçivəsində təqdim edilən mallar kimi qiymətləndirilir.

Misal 1. Vergi ödəyicisinin qeydiyyatının ləğv olunması zamanı onun sahibliyində 40.000 manat (ƏDV nəzərə alınmadan) dəyərində mal qalmışdır. Həmin malların alınması zamanı 7.200 manat məbləğində ƏDV əvəzləşdirilmişdir. Bu halda qeydiyyatın ləğv olunması zamanı həmin vergi ödəyicisinin sahibliyində qalan malların dəyəri, yəni 40.000 manat vergitutma obyektii sayılır və büdcə ilə son haqq-hesab zamanı büdcəyə çatası ƏDV-nin məbləği 7.200 manat artırılmalıdır.

Misal 2. Aprel ayının 20-də vergi ödəyicisinin qeydiyyatı ləğv edilmişdir və onun sahibliyində 20.000 manat məbləğində mal qalmışdır. Bu halda həmin vergi ödəyicisi sahibliyində qalan mala ƏDV hesablamalı və büdcəyə ödəməlidir. Vergi tutulan əməliyyatın aparıldığı vaxt isə aprel ayının 19-u hesab olunur.

Bu maddənin digər müddəələrindən asılı olmayaraq, malları ƏDV-yə cəlb edilən əməliyyatlar nəticəsində əldə edən, lakin bu malları əldə edərkən Vergi Məcəlləsinin 175-ci maddəsinə əsasən ƏDV-ni əvəzləşdirməyə hüququ olmayan şəxsin həmin malları göndərməsinə vergi tutulan əməliyyat kimi baxılmır. Əgər mallar əldə edilərkən əvəzləşdirilməsinə qismən yol verilməmişdirsə, vergi tutulan əməliyyatın məbləği əvəzləşdirmənin qismən yol verilməmiş payına mütənasib olaraq azaldılır.

ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçməyən şəxslərin ƏDV tətbiq etməklə aparılan əməliyyatları, habelə ƏDV-dən azad edilən və ya sıfır (0) dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb edilən, lakin ƏDV tətbiq etməklə aparılan əməliyyatları vergitutma obyektidir.

- Vergi Məcəlləsinin 164.1.11-ci, 164.1.15-ci, 164.1.16-cı, 164.1.20-164.1.25-ci, 164.1.33-cü və 164.1.35-ci maddələrinə uyğun olaraq ƏDV-dən azad edilən idxal mallarının AR-nın ərazisində təqdim edilməsi vergi tutulan əməliyyat sayılır.

Müəssisənin təqdim edilməsi

- Müəssisənin bir əməliyyat çərçivəsində bir vergi ödəyicisi tərəfindən digər vergi ödəyicisinə təqdim edilməsi vergi tutulan əməliyyat sayılmır.

- Yuxarıda göstərilən halda müəssisəni alan və ya qəbul edən şəxs təqdim edən bu fəsilə göstərilən və təqdim edilən müəssisəyə aid hüquq və öhdəliklərini öz üzərinə götürür. Bu müddəa müəssisəni təqdim edən şəxsi əvvəlki vergi dövrləri üçün vergiləri, faizləri və ya maliyyə sanksiyalarını ödəməkdən azad etmir.

- Bu maddə yalnız o halda tətbiq edilir ki, müəssisənin təqdim edən və alan (qəbul edən) tərəflər təqdim edilmədən sonra 10 gündən gec olmayaraq bu maddənin müddəalarının tətbiq edilməsi üçün vergi orqanına yazılı məlumat vermiş olsun.

Vergi tutulan əməliyyatın dəyəri

- Vergi tutulan əməliyyatın dəyəri vergi ödəyicisinin müştəridən və ya hər hansı digər şəxsdən aldığı, yaxud almağa hüququ olduğu haqqın ƏDV nəzərə alınmadan məbləği (yol vergisi istisna olmaqla, digər vergilər, rüsumlar və ya başqa yığımlar da daxil olmaqla) əsasında müəyyən edilir.

Misal. ƏDV qeydiyyatında olan vergi ödəyicisi hesabat dövrü ərzində ƏDV daxil olmaqla 10.000 manat məbləğində mal, 30.000 manat məbləğində isə xidmət təqdim etmişdir. ƏDV tutulan əməliyyatın dəyərini müəyyənləşdirək. Vergi ödəyicisinin apardığı əməliyyatın dəyəri 40.000 (30.000+10.000) manata ƏDV daxil olduğundan ƏDV-nin məbləği qədər azaldılmış dəyəri, yəni 33.898 (4.000:1,18) manat vergi tutulan əməliyyatın dəyəri hesab olunur.

- Əgər vergi ödəyicisi vergi tutulan əməliyyatın əvəzində mal, iş və ya xidmət alırsa, yaxud almağa hüququ varsa, bu malların, işlərin və ya xidmətlərin ƏDV nəzərə alınmadan bazar dəyəri (hər hansı rüsumlar, vergilər və ya başqa yığımlar da daxil olmaqla) vergi tutulan əməliyyatın dəyərində daxil edilir.

- Vergi Məcəlləsinin 159.4-cü, 159.5-ci və 159.6-cı maddələrində göstərilən hallarda vergi tutulan əməliyyatın dəyəri təqdim edilmiş malların, görülmüş işlərin və ya göstərilmiş xidmətlərin ƏDV nəzərə alınmadan formalaşan dəyərindən (hər hansı rüsumlar, vergilər və ya başqa yığımlar da daxil olmaqla) ibarət olur. Vergi tutulan əməliyyatın dəyəri Vergi Məcəlləsinin 159-cu maddəsində göstərilən qaydada müəyyən edilir. Bu qayda Vergi Məcəlləsinin 159.6-cı maddəsinə uyğun olaraq qeydiyyat ləğv edildikdə, əldə qalan mallara da tətbiq edilir.

Misal. ƏDV ödəyicisi olan şəxs hesabat dövründə aşağıdakı əməliyyatları aparmışdır:

- işçilərinə əmək haqqı əvəzinə 300 manat [ƏDV-siz] mal vermişdir;
- malların satışından pərakəndə qaydada kassaya 3.540 manat vəsait daxil olmuşdur;
- ƏDV- ni əvvəlcədən əvəzləşdirdiyi mallardan 500 manat məbləğində [ƏDV-siz] uşaq bağçasına yardım etmişdir;
- müəssisənin nizamnamə fonduna pay şəklində qalıq dəyəri 1500 manat [ƏDV-siz] olan əsas vəsaitini qoymuşdur.

Vergi ödəyicisinin ƏDV-yə cəlb edilən əməliyyatlarının məbləğini müəyyənləşdirin.

Şəxsin işçilərinə 300 manat məbləğində və uşaq bağçasına ƏDV-ni əvvəlcədən əvəzləşdirdiyi 500 manat məbləğində mal verməsi vergi tutulan əməliyyat sayılır. Pərakəndə qaydada mal ƏDV ilə birlikdə satıldığından vergi tutulan əməliyyatın dəyəri ƏDV nəzərə alınmadan olan məbləğ sayılır. Bunun üçün pərakəndə qaydada daxil olan vəsaiti ƏDV məbləği qədər azaltmalıdır.

$$3540 : 1,18 = 3000 \text{ manat}$$

1500 manat məbləğində nizamnamə fonduna pay şəklində əsas vəsaitin qoyulması ƏDV məqsədləri üçün vergidən azad olunan əməliyyat sayılır.

Onda ƏDV-yə cəlb edilən əməliyyatların məbləği $300 + 3000 + 500 = 3800$ manat təşkil edəcəkdir.

Vergi tutulan idxalın dəyəri

- Vergi tutulan idxalın dəyəri malların AR-nın gömrük qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilən gömrük dəyərindən və mallar AR-na gətirilərkən ödənilməli olan rüsumlardan və vergilərdən (ƏDV və yol vergisi nəzərə alınmadan) ibarətdir.

Misal. Müəssisə Türkiyə Respublikasından 17.000 ABŞ dolları məbləğində malı AR-na idxal etmişdir. Bu malın daşınması üçün nəqliyyat şirkətinə 3.000 ABŞ dolları ödəmişdir. Həmin mal 15 faiz dərəcəsi ilə gömrük rüsumuna cəlb edilir. İdxal zamanı 1 ABŞ dollarının rəsmi məzənnəsi 1,5 manat olmuşdur. Bu halda malın vergi tutulan idxal dəyəri aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

$$(3.000 + 17.000) \times 15\% = 3.000 \text{ ABŞ dolları};$$

$$(20.000 + 3.000) \times 1,5 = 34.500 \text{ manat.}$$

Bu əməliyyat üçün ƏDV-nin məbləği isə aşağıdakı kimi hesablanır:

$$34500 \times 18\% = 6210 \text{ manat.}$$

- Vergi Məcəlləsinin 171.2-ci maddəsinə uyğun olaraq idxalın bir hissəsi kimi sayılan xidmət göstərildikdə, onun ƏDV nəzərə alınmadan dəyəri vergi tutulan idxalın dəyərində əlavə edilir.

Vergi tutulan dövriyyənin dəqiqləşdirilməsi

Dövriyyənin dəqiqləşdirilməsi aşağıdakı hallarda mal göndərən, iş görən və xidmət göstərən vergi tutulan əməliyyatlarına tətbiq edilir:

əməliyyat tam və ya qismən ləğv edildikdə, o cümlədən mal tam və ya qismən geri qaytarıldıqda

Misal. Vergi ödəyicisi mart ayında alıcıya 11.800 manat dəyərində (o cümlədən 1.800 manat ƏDV) mal təqdim etmişdir. Lakin aprel ayında alıcı 4.720 manat (o cümlədən 720 manat ƏDV) məbləğində malı satıcıya geri qaytarmışdır. Bu halda alıcı və satıcı aprel ayındakı dövriyyələrinin məbləğini dəqiqləşdirməlidirlər. Satıcı mal təqdim edərkən ümumi məbləğə ƏDV hesabladığından, həmin malların qaytarılan hissəsinə düşən ƏDV məbləğini - 720 manatı aprel ayının bəyannaməsində azaltmalı, alıcı isə qaytardığı mallara düşən büdcədən əvəzləşdirdiyi 720 manat ƏDV məbləğini büdcəyə bərpa etməlidir.

əməliyyatın xarakteri dəyişdikdə

qiymətlərin aşağı düşməsi və ya hər hansı digər səbəbdən əməliyyat üçün razılaşdırılmış kompensasiya dəyişdikdə

vergi ödəyicisi elektron vergi hesab-faktura verdikdən sonra vergi tutulan dövriyyənin dəqiqləşdirilməsi üçün əsas verən hallar üzə çıxdıqda və bu cür dəqiqləşdirmə qanunvericiliyə müvafiq olaraq aparıldıqda

Misal. Vergi ödəyicisi mart ayında 11.800 manatlıq ƏDV ilə birlikdə aldığı və ƏDV-ni əvəzləşdirdiyi malı avqust ayında müəssisənin nizamnamə fonduna pay şəklində qoymuşdur. Vergi Məcəlləsinin 164.1.5-ci maddəsinə görə müəssisənin nizamnamə fonduna əmlakın pay şəklində qoyuluşu ƏDV-dən azad edilən əməliyyat hesab edilir. Deməli, vergi tutulan əməliyyatın xarakteri dəyişmişdir və bu səbəbdən də vergi tutulan dövriyyə dəqiqləşdirilməlidir. Çünki vergidən azad olunan əməliyyatlara görə ödənilmiş ƏDV-nin əvəzləşdirilməsinə yol verilmir. Bu halda avqust ayı üçün verilən bəyannamədə vergi tutulan dövriyyə dəqiqləşdirilməli və büdcəyə hesablanmalı olan ƏDV-nin məbləği aşağıdakı qədər artırılmalıdır:

$$10.000 \times 18\% = 1.800 \text{ manat.}$$

Vergi ödəyicisi Vergi Məcəlləsinin 163.1-ci maddəsində göstərilən hallardan birinin nəticəsində:

- ƏDV üçün elektron vergi hesab-fakturanı vermiş və ƏDV-nin məbləğini həmin elektron vergi hesab-fakturada düzgün göstərməmişdirsə, yaxud
- ƏDV-nin bəyannaməsində verginin məbləğini düzgün göstərməmişdirsə, müvafiq surətdə dəqiqləşdirmə aparılır. Dəqiqləşdirmə qiymətləndirmə bazasında dəyişikliyin baş verdiyi hesabat dövründə aparılır.

4. Azadolma və verginin sıfır dərəcəsi ilə tutulması. Vergi tutulan əməliyyatların aparıldığı vaxt. Malların təqdim edildiyi, işlərin görüldüyü və ya xidmətlərin göstərildiyi yer.

Vergi ödəməkdən azad edilmə

Malların ixracından başqa, malların təqdim edilməsinin, işlər görülməsinin və xidmətlər göstərilməsinin aşağıdakı növlərindən, habelə idxalın aşağıdakı növlərindən ƏDV tutulmur:

↳ *özəlləşdirilmə qaydasında dövlət müəssisəsindən satın alınan əmlakın dəyəri, habelə dövlət əmlakının icarəyə verilməsindən alınan icarə haqqının büdcəyə ödənilməli olan hissəsi;*

Misal. İqtisadiyyat Nazirliyi ilə bağlanmış müqaviləyə əsasən dövlət müəssisəsinin binasının bir hissəsi şirkətə ƏDV- ilə birlikdə ayda 1.000 manata icarəyə verilmişdir. Müqavilənin şərtlərinə əsasən icarə haqqının 70 faizi müəssisəyə, 30 faizi isə İqtisadiyyat Nazirliyinin xüsusi büdcə hesabına köçürülməlidir.

İcarə haqqının İqtisadiyyat Nazirliyinin xüsusi büdcə hesabına köçürülməli olan hissəsinə ƏDV hesablanmır. Bu halda icarə haqqının dövlət müəssisəsinə köçürülən hissəsindən ƏDV tutulur:

$700 \times 15,25\% = 106,75$ manat.

Bu zaman dövlət müəssisəsi tərəfindən büdcəyə 106,75 manat ƏDV hesablanmalıdır.

↪ *maliyyə xidmətlərinin göstərilməsi;*

Misal 1. Şirkət öz əmlakını sığorta şirkətində 40.000 manat məbləğində sığortalamış və bunun müqabilində sığorta şirkətinə 2.000 manat vəsait ödəmişdir. Sığorta əməliyyatı maliyyə xidməti hesab olunduğundan sığorta şirkətinə ödənilmiş 2.000 manat ƏDV-dən azaddır.

↪ *milli və ya xarici valyutanın (numizmatika məqsədlərindən başqa), həmçinin qiymətli kağızların göndərilməsi və ya idxal edilməsi;*

↪ *AR-nın Mərkəzi Bankının və AR-nın Dövlət Neft Fondunun aktivlərində yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulan qızılın, habelə AR-nın Mərkəzi Bankının valyuta sərvətlərinin, xaricdə istehsal edilmiş AR pul nişanlarının, yubiley sikkələrinin və digər bu qəbildən olan qiymətliyərin idxalı;*

↪ *idxal olunan əmlak istisna olmaqla müəssisənin nizamnamə fonduna (kapitalına) pay şəklində hər hansı əmlakın qoyulması (əmlakın pay şəklində qoyuluşu, onun müqabilində bilavasitə digər əmlakın əldə edilməsi ilə əlaqədar olmadıqda);*

Misal. Təsisçi şirkətin nizamnamə fonduna pay şəklində 2.000 manat dəyərində əmlak qoyur. Bu halda pay şəklində qoyulan əmlakın dəyəri ƏDV-dən azaddır.

↪ *tutulan məbləğlər hədlərində dövlət hakimiyyəti, maliyyə bazarlarına nəzarət, yerli özünüidarəetmə və digər səlahiyyətli orqanların tutduğu dövlət rüsumu, icazə haqları, yığımlar, xüsusi notariusların aldığı haqlar (notariat hərəkətlərinin aparılmasına və notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətə görə) və onların tutulması müqabilində göstərdiyi xidmətlər;*

Misal. Ev alqı-satqısı əməliyyatının rəsmiləşdirilməsinə görə notariat kontoruna 110 manat məbləğində dövlət rüsumu ödənilmişdir. Ödənilmiş bu rüsum ƏDV-dən azaddır.

↪ *kütləvi informasiya vasitələri məhsullarının alqı-satqısının bütün növləri üzrə dövriyyələr, mətbu kütləvi informasiya vasitələri məhsulları istehsalı ilə bağlı redaksiya, nəşriyyat və poliqrafiya fəaliyyəti (reklam xidmətləri istisna olmaqla);*

Misal. Qəzet nəşr edən şirkətin həmin qəzetin satışı ilə bağlı aylıq dövriyyəsi 30.000 manat təşkil etmişdir. Bu məbləğin 10.000 manatını qəzetin səhifələrində yerləşdirilən reklamlara görə müxtəlif şirkətlərdən alınan vəsaitlər təşkil edir. Bu halda 10.000 manat ƏDV-yə cəlb edilir, 20.000 manat isə ƏDV-dən azaddır.

↪ *ümumtəhsil müəssisələri üçün dərslik komplektləri (iş dəftərləri istisna olmaqla) və uşaq ədəbiyyatının istehsalı ilə bağlı redaksiya, nəşriyyat və poliqrafiya fəaliyyəti;*

↪ *dəfn və qəbiristanlığın mərasim xidmətləri;*

↪ *AR Mərkəzi Bankının və AR-nın Dövlət Neft Fondunun qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş vəzifələrinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı mal idxalı, iş görülməsi və xidmət göstərilməsi üzrə əməliyyatlar.*

↪ *Metropolitenlə sərnişindaşıma xidmətləri.*

↪ *Ödənişli təhsil xidmətlərinin göstərilməsi (digər fəaliyyətləri ilə bağlı xidmətlərin göstərilməsi istisna olmaqla).*

↳ Vergi Məcəlləsinin 106.1.9-106.1.11-ci maddələri ilə müəyyən olunan aktivlərin dəyəri və onların hər hansı şəkildə təqdim olunması üzrə əməliyyatlar.

↳ AR Prezidentinin qərarına əsasən yaradılan sənaye, yaxud texnologiyalar parklarının infrastrukturunun, istehsal sahələrinin yaradılması və tikintisi, habelə elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin görülməsi məqsədi ilə sənaye, yaxud texnologiyalar parklarının idarəedici təşkilatı və ya operatoru tərəfindən İqtisadiyyat Nazirliyinin təsdiqedicisi sənədi əsasında texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı;

↳ AR Prezidentinin qərarına əsasən yaradılan sənaye və texnologiyalar parkında istehsal sahələrinin tikintisi, elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin görülməsi və istehsal məqsədi ilə sənaye, yaxud texnologiyalar parklarının rezidenti olan hüquqi şəxslər və hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxslər tərəfindən İqtisadiyyat Nazirliyinin təsdiqedicisi sənədi əsasında idxal olunan texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı - rezidentin sənaye və texnologiyalar parkında qeydiyyatı alındığı tarixdən 7 il müddətinə;

↳ hüquqi şəxsin iştirak paylarının və ya səhmlərinin təqdim edilməsi.

↳ kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçıları (o cümlədən, sənaye üsulu ilə) tərəfindən özlərinin istehsal etdikləri kənd təsərrüfatı məhsullarının satışı üzrə dövriyyələr - 2014-cü il yanvarın 1-dən 10 il müddətinə;

↳ müvafiq icra hakimiyyəti orqanı (hərbi məqsədlər üçün istifadə olunan bütün növ texnika və texniki vasitələr, onların ehtiyat hissələri, silah-sursat idxalına münasibətdə Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Sənayesi Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xarici Kəşfiyyat Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti və Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti, müdafiə təyinatlı məmullatların yaradılması və istehsalı məqsədilə idxal edilən texnologiyalara, avadanlıqlara və dəstləşdirici hissələrə münasibətdə Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Sənayesi Nazirliyi) tərəfindən hərbi məqsədlər üçün istifadə olunan bütün növ texnika və texniki vasitələr, onların ehtiyat hissələri, silah-sursat idxalı, müdafiə təyinatlı məmullatların yaradılması və istehsalı məqsədilə idxal edilən texnologiyalar, avadanlıqlar və dəstləşdirici hissələr;

↳ Azərbaycan Respublikasının ərazisində mövcud qaydada qeydiyyatdan keçmiş humanitar təşkilatlar, həmçinin AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qurumun razılığı ilə digər hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən humanitar yardım kimi gətirilən mallar;

↳ texniki yardım da daxil olmaqla, təmənnəsiz yardım və xeyriyyə məqsədi ilə dövlətlərin, hökumətlərin və beynəlxalq təşkilatların xətti ilə gətirilən mallar;

↳ Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş hallarda və qaydada fiziki şəxs tərəfindən gömrük sərhədindən keçirilən istehsal, yaxud kommərsiya məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan mallar;

↳ ixrac məqsədli neft-qaz fəaliyyəti ilə əlaqədar gətirilən avadanlıq və materiallar (Energetika Nazirliyi tərəfindən ixrac məqsədli neft-qaz fəaliyyəti üzrə Azərbaycan Respublikasına idxal olunan avadanlıq və materialların təsdiq olunmuş siyahısı gömrük orqanlarına təqdim edildiyi təqdirdə);

↳ xüsusi iqtisadi zonaya idxal edilən mallar (aksizli mallar istisna olmaqla);

- ↳ lizing müqaviləsinin obyektı olan əsas vəsaitlərin idxalı;
- ↳ investisiya təşviqi sənədini almış hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar tərəfindən İqtisadiyyat Nazirliyinin təsdiqedicisi sənədi əsasında texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı – investisiya təşviqi sənədinin alındığı tarixdən 7 il müddətinə;
- ↳ buğdanın idxalı və satışı, buğda ununun və çörəyin istehsalı və satışı - 2017-ci il yanvarın 1-dən 4 il müddətinə;
- ↳ Qaradağ sənaye parkında gəmiqayırma fəaliyyəti ilə məşğul olan sənaye parkının rezidenti tərəfindən İqtisadiyyat Nazirliyinin təsdiqedicisi sənədi əsasında həmin fəaliyyətin məqsədləri üçün bütün növ malların idxalı - 2016-cı il mayın 1-dən 5 il müddətinə;
- ↳ damazlıq heyvanların idxalı və satışı;
- ↳ toxum və tinglərin idxalı və satışı;
- ↳ mineral gübrələrin, pestisidlərin idxalı və satışı;
- ↳ toxumların yetişdirilməsi, quşçuluq və arıçılıq üçün avadanlıqların, o cümlədən laboratoriya avadanlıqlarının, toxum, taxıl və quru paxlalı bitkilərin təmizlənməsi, çeşidlənməsi və ya kalibrənməsi üçün maşınların idxalı və satışı;
- ↳ kənd təsərrüfatı heyvanlarının və quşların profilaktikası, diaqnostikası və müalicəsi üçün istifadə olunan baytarlıq preparatlarının idxalı;
- ↳ bilavasitə kənd təsərrüfatı təyinatlı suvarma və digər qurğuların, maşınların, avadanlıqların və texnikaların idxalı və satışı;
- ↳ siyahısı AR-nın Prezidenti tərəfindən müəyyən olunan xammalın və materialların idxalı;
- ↳ ödəmə qabiliyyətini itirmiş bankların rezolyusiyası və sağlamlaşdırma tədbirləri çərçivəsində müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada qeyri-işlək (toksik) aktivlərin təqdim edilməsi, habelə bankın iflas proseduru çərçivəsində aktivlərinin təqdim edilməsi – 2017-ci il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə;
- ↳ quş ətinin satışı – 2017-ci il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə;
- ↳ mülki aviasiya məqsədləri üçün idxal edilən uçuş aparatları, onların ehtiyat hissələri, mühərrikləri və güc qurğuları;
- ↳ sürücü daxil olmaqla 10 nəfərdən çox adam daşımaq üçün nəzərdə tutulmuş sıxılmış qazla işləyən avtobusların idxalı – 2020-ci il yanvarın 1-dən 5 il müddətinə;
- ↳ KOB klaster şirkəti tərəfindən mikro, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafını dəstəkləyən AR Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin təsdiqedicisi sənədi əsasında istehsal, yaxud emal məqsədləri üçün texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalı – KOB klaster şirkətinin KOB klaster şirkətlərinin reyestrinə daxil edildiyi tarixdən 7 il müddətinə;
- ↳ yalnız elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillərin idxalı;
- ↳ “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin bu məqsədlə yaratdığı hüquqi şəxs tərəfindən haqqı ödənilən ictimai işlərin təşkili ilə əlaqədar işçi qüvvəsinin təqdim edilməsi üzrə əməliyyatlar;
- ↳ kəpəyin istehsalı və satışı – 2019-cu il martın 1-dən 2 il müddətinə;
- ↳ AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qaydada Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası tərəfindən verilmiş təsdiqedicisi sənəd əsasında Azərbaycan Respublikasında

keçirilən UEFA 2019 Avropa Liqasının final oyunu ilə əlaqədar UEFA, onun yaratdığı qeyri-rezident hüquqi şəxslər və qeyri-rezident futbol klubları (assosiasiyaları) tərəfindən həmin oyunla bağlı malların təqdim edilməsi, işlər görülməsi və xidmətlər göstərilməsi, habelə malların idxalı;

↳ AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qaydada Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası tərəfindən verilmiş təsdiqedicə sənəd əsasında Azərbaycan Respublikasında keçirilən UEFA 2020 Futbol çempionatı ilə əlaqədar UEFA, onu təmsil edən, habelə onun yaratdığı və tərəfindən səlahiyyətləndirilmiş hüquqi şəxslər tərəfindən çempionatla bağlı malların təqdim edilməsi, işlər görülməsi və xidmətlər göstərilməsi, habelə malların idxalı.

Verginin sıfır (0) dərəcəsi ilə tutulması

Aşağıdakı işlərin görülməsinə, xidmətlərin göstərilməsinə və əməliyyatların aparılmasına görə ƏDV sıfır (0) dərəcəsi ilə tutulur:

↳ AR-da akkredite edilmiş beynəlxalq təşkilatların və xarici ölkələrin diplo-matik və konsulluq nümayəndəliklərinin rəsmi istifadəsi, həmçinin, bu nümayəndəliklərin müvafiq statuslu AR-nın vətəndaşı olmayan diploma-tik və inzibati-texniki işçilərinin, o cümlədən onlarla yaşayan ailə üzvləri-nin şəxsi istifadəsi üçün nəzərdə tutulan mallar və xidmətlər;

↳ - qrant müqaviləsi (qərarı) əsasında xaricdən alınan qrantlar hesabına malların idxalı, qrant üzrə resipiyentlərə malların təqdim edilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi;

Misal. Şirkət xaricdən alınmış qrant hesabına AR-na dərman preparatları idxal etmişdir. Bu halda həmin idxal ƏDV-yə sıfır (0) dərəcə ilə cəlb olunur.

↳ - malların (o cümlədən əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində Vergi Məcəlləsinin 165.3-cü maddəsinə uyğun olaraq əlavə dəyər vergisinin qaytarılması qaydasında satıcı kimi qeydiyyata alınmış vergi ödəyicilərindən əldə edilmiş istehsal yaxud kommərsiya məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan malların) və Vergi Məcəlləsinin 168.1.5-ci maddəsində göstərilmiş xidmətlərin ixracı;

Misal. Şirkət 30.000 manat dəyərində malı AR-dan ixrac edir. Bu halda həmin məbləğ ƏDV-yə sıfır dərəcə ilə cəlb olunur.

↳ beynəlxalq poçt xidmətləri istisna olmaqla, beynəlxalq və tranzit yük və sərnişin daşınması, habelə tranzit yük daşınması ilə bilavasitə bağlı yük aşırılma xidməti. Beynəlxalq və tranzit uçuşlarla bilavasitə bağlı olan işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi;

↳ AR-nın Mərkəzi Bankına qızıl və digər qiymətliyələrin göndərilməsi;

↳ Qaradağ sənaye parkında gəmiqayıрма fəaliyyəti ilə məşğul olan sənaye parkının rezidentinə podratçı tərəfindən, podratçıya isə onunla birbaşa müqavilə bağlamış subpodratçı tərəfindən həmin fəaliyyətin məqsədləri üçün malların təqdim edilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi - 2016-cı il mayın 1-dən 5 il müddətinə;

↳ AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qaydada Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası tərəfindən verilmiş təsdiqedicə sənəd əsasında Azərbaycan Respublikasında keçirilən UEFA 2020 Futbol çempionatının oyunları ilə əlaqədar UEFA və onun yaratdığı hüquqi şəxslər, habelə bu fəaliyyət çərçivəsində UEFA tərəfindən cəlb edilmiş qeyri-

rezident fiziki şəxslər tərəfindən malların təqdim edilməsi, işlər görülməsi və xidmətlər göstərilməsi.

Azərbaycan Respublikasında akkredite edilmiş beynəlxalq təşkilatlara və xarici ölkələrin diplomatik və konsulluq nümayəndəliklərinə münasibətdə sıfır (0) dərəcəsi ilə ƏDV o ölkələrə münasibətdə tətbiq edilir ki, həmin ölkələr tərəfindən eyni halda göstərilən işlərə, xidmətlərə və əməliyyatlara görə ƏDV sıfır (0) dərəcəsi ilə tətbiq edilsin.

Misal. Almanyanın AR-dakı səfirliyi xidməti istifadə üçün ƏDV ödəyicisi olan şəxsdən 10.000 manat məbləğində ofis mebeli almışdır. Almaniya bu əməliyyata görə ƏDV sıfır dərəcəsi ilə tətbiq edildiyindən həmin məbləğ Azərbaycanda da ƏDV-yə sıfır dərəcə ilə cəlb edilir.

Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində alınmış, istehsal yaxud kommersiya məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan mallara görə ödənilmiş ƏDV-nin qaytarılması qaydası AR-nın Prezidenti tərəfindən müəyyən edilir.

AR-nın Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada təşkil edilən ticarət festivalları dövründə fiziki şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində alınmış, istehsal yaxud kommersiya məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan mallara görə ödənilmiş ƏDV-nin qaytarılması qaydası AR Prezidenti tərəfindən müəyyən edilir.

Fiziki şəxs olan istehlakçılar tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində pərə-kəndə ticarət və ya ictimai işə fəaliyyəti göstərən şəxslərdən alınmış mallara (neft və qaz məhsulları istisna olmaqla) görə ödənilmiş ƏDV-nin qaytarılması qaydasını AR Prezidenti müəyyən edir. Qaytarılan məbləğ nağdsız qaydada ödənilmiş ƏDV-nin 15 faizini, nağd qaydada ödənilmiş ƏDV-nin 10 faizini təşkil edir. Ödənilmiş ƏDV-nin müəyyən olunmuş hissəsinin qaytarılması zamanı təqdim edilən nəzarət-kassa aparatının çeki qanunda göstərilən tələblərə cavab verməlidir

Vergi tutulan əməliyyatların aparıldığı vaxt

- Aşağıda başqa hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, vergi tutulan əməliyyatın vaxtı həmin əməliyyat üçün ödəmə 30 gün müddətində həyata keçirildikdə ödəmənin həyata keçirildiyi, ödəmə 30 gündən sonra həyata keçirildikdə isə ƏDV-nin elektron vergi hesab-fakturasının verildiyi vaxt sayılır. Aşağıda göstərilən müddətlərdən sonrakı 5 gün ərzində ƏDV-nin elektron VHF-si verilmirsə, vergi tutulan əməliyyat aşağıdakı vaxtlarda aparılmış sayılır:

- Malların təqdim edilməsindən, işlərin görülməsindən və xidmətlərin göstərilməsindən ödəmə 30 gün müddətində həyata keçirildikdə ödəmənin həyata keçirildiyi vaxtda, 30 gündən sonra həyata keçirildikdə isə malların göndərildiyi və ya təqdim edildiyi, işlərin görüldüyü və xidmətlərin göstərildiyi vaxtda; və yaxud;

Misal. ƏDV ödəyicisi aprel ayının 29-da alıcıya mal göndərmiş, may ayının 6-da isə ona elektron vergi hesab-fakturası təqdim etmiş, göndərilmiş mala görə may ayının 10-da ona ödəniş edilmişdir. Ödəmə 30 gün müddətində həyata keçirildiyi üçün vergi tutulan əməliyyatın aparıldığı vaxt may ayının 10-u hesab olunur.

Misal. ƏDV ödəyicisi aprel ayının 29-da alıcıya mal göndərmiş, may ayının 2-də isə ona elektron vergi hesab-fakturası təqdim etmişdir. Ödəmə isə 30 gündən sonra iyun ayının

10-da icra edilib. Elektron vergi hesab-fakturası malın təqdim edildiyi vaxtdan 5 gün ərzində verildiyindən vergi tutulan əməliyyatın aparıldığı vaxt may ayının 2-si hesab olunur.

- malların göndərilməsi onların daşınmasını nəzərdə tutursa, ödəmə 30 gün müddətində həyata keçirildikdə ödəmənin həyata keçirildiyi vaxtda, 30 gündən sonra həyata keçirildikdə isə daşınmanın başladığı vaxtda.

Misal. ƏDV ödəyicisi aprel ayının 29-da alıcıya malların yola salınmasına başlamışdır, may ayının 6-də isə ona elektron vergi hesab-fakturası təqdim etmişdir. Malın dəyəri isə mal satana iyun ayında icra olunmuşdur. Vergi tutulan əməliyyatın aparıldığı vaxt aprel ayının 29-u hesab olunur.

Ödəmə əvvəlcədən həyata keçirildikdə, ödəmədən sonrakı 5 gün ərzində ƏDV-nin elektron vergi hesab-fakturası verilmirsə, vergi tutulan əməliyyat ödəmə həyata keçirildikdə aparılmış sayılır. Vergi tutulan əməliyyat üçün iki və ya daha çox ödəmə aparılırsa, hər ödəmə ödəniş miqdarında ayrıca əməliyyat üçün həyata keçirilmiş sayılır.

Xidmətlər müntəzəm və ya daimi əsasda göstərilirsə, xidmətlərin göstərilməsi vaxtı bu əməliyyatın hər hansı hissəsi üçün hər dəfə ƏDV-nin elektron vergi hesab-fakturasının verildiyi vaxt, yaxud ödəmə əvvəl həyata keçirilmişsə, əməliyyatın hər hansı hissəsinin ödənilməsi vaxtı sayılır.

Tranzit yük daşınması qaydasında, müvəqqəti idxal şəklində Azərbaycan Respublikası ərazisinə buraxılan mallar və ya gömrük qanunvericiliyinə uyğun olaraq daxili istehlak üçün idxal edilmiş və ya qəbul olunmuş sayılmayan mallar ölkə daxilində istifadə edildikdə və vergi ödəyicisi malları (işləri, xidmətləri) ƏDV-ni ödəməklə əldə edirsə və müvafiq əvəzləşdirmə alırsa və ya almaq hüququna malikdirsə, belə mallardan (işlərdən, xidmətlərdən) qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə edildikdə, fəvqəladə hallardan başqa, mallar itdikdə, əskik gəldikdə, xarab olduqda, tam amortizasiya olunmadan uçotdan silindikdə və ya oğurlandıqda vergi tutulan əməliyyatın aparılması vaxtı mallardan, işlərdən və ya xidmətlərdən istifadə edilməsinə, yaxud onların istehlakına başladığı vaxt sayılır. Vergi ödəyicisinin haqqı ödənilməklə və ya əvəzsiz qaydada öz işçilərinə və digər şəxslərə mal verməsi, iş görməsi və ya xidmət göstərməsi zamanı vergi tutulan əməliyyatın aparılması vaxtı işçilər üçün mallar göndərildiyi, işlər görüldüyü, xidmətlər göstərildiyi vaxt sayılır. Vergi ödəyicisinin qeydiyyatı ləğv edildikdə, ləğvetmənin qüvvəyə minməsindən bilavasitə əvvəlki vaxt (gün) malların göndərilməsi vaxtı sayılır.

Malların təqdim edildiyi yer

Malların təqdim edilməsi onların verildiyi yerdə həyata keçirilir. Malların göndərilməsi şərtlərində malların yola salınması və ya nəql edilməsi nəzərdə tutulursa, təqdim edildiyi yer onların yola salınmasına və ya nəql edilməsinə başladığı yer sayılır. Lakin malları göndərən tərəf onları qurursa və ya quraşdırırsa, təqdim edilmə malların qurulduğu və ya quraşdırıldığı yer sayılır.

İşlərin görüldüyü və ya xidmətlərin göstərildiyi yer

Bu fəslin məqsədləri üçün işlərin görüldüyü və ya xidmətlərin göstərildiyi yer aşağıdakılar sayılır:

- *daşınmaz əmlakın olduğu yer — c. Bu cür işlərə (xidmətlərə) tikinti, tikinti-quraşdırma, təmir, bərpa işləri, daşınmaz əmlakla bağlı agent və ekspert xidmətləri və digər analoji işlər (xidmətlər) aiddir;*

Misal. AR-nın qeyri-rezidenti hesab edilən şəxs Azərbaycanın rezidenti olan, ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçmiş və ya ƏDV ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçməyən vergi ödəyicisi üçün daşınmaz əmlakın sazlama-quraşdırma işlərini görmüş və bunun müqabilində 3.000 ABŞ dolları məbləğində vəsait almışdır. Bu zaman rezident olan şəxs 18 faiz dərəcə ilə 540 ABŞ dollarının Mərkəzi Bankın rəsmi məzənnəsinə uyğun manat ekvivalenti məbləğində ƏDV hesablamalı və büdcəyə ödəməlidir.

- *işlərin faktiki görüldüyü (xidmətlərin faktiki göstərildiyi) yer — bunlar daşınan əmlakla bağlıdır;*

- *xidmətlərin faktiki göstərildiyi yer — xidmətlər mədəniyyət, incəsənət, təhsil, bədən tərbiyəsi və ya idman sahəsində, yaxud digər analoji fəaliyyət sahələrində göstərilirsə;*

Misal. ƏDV ödəyicisi olmayan şirkət Azərbaycan Respublikasında göstərdiyi təhsil xidmətinə görə qeyri-rezidentə aprel ayının 14-də 3.000 ABŞ dolları məbləğində vəsait ödəmişdir. Bu halda şirkət aprel ayının 21-dək 540 ABŞ dollarının Mərkəzi Bankın rəsmi məzənnəsinə uyğun manat ekvivalenti məbləğində ƏDV-ni büdcəyə ödəməli və may ayının 20-dək vergi orqanına müəyyən edilmiş formada ƏDV bəyannaməsi təqdim etməlidir.

- *nəqletmənin faktiki həyata keçirildiyi yer — işlər (xidmətlər) bu nəqletmə ilə bağlıdır;*

- *işlərin və ya xidmətlərin alıcısının yerləşdiyi və ya qeydiyyatda olduğu, təsis edildiyi, işlər və ya xidmətlər alıcının daimi nümayəndəliyi ilə bilavasitə bağlı olduğu halda həmin daimi nümayəndəliyin olduğu yer. Bu maddənin müddəaları aşağıdakı xidmətlərə tətbiq edilir:*

- *patentlərin, lisenziyaların, ticarət markalarının, müəlliflik və digər analoji hüquqların mülkiyyətə verilməsi və ya güzəşt edilməsi;*

- *məsləhət, hüquq, mühasibat, mühəndis və ya reklam xidmətlərinin, həmçinin məlumatların işlənməsi üzrə xidmətlərin və digər analoji xidmətlərin göstərilməsi;*

Misal. Rezident vergi ödəyicisi Gürcüstanda qeyri-rezidentdən məsləhət xidməti almışdır. Bunun müqabilində qeyri-rezidentə ödəmə vermişdir. Deməli, məsləhət xidmətinin haqqı Gürcüstanda ödənilməsinə baxmayaraq bu xidmətinin göstərildiyi yer xidmətin alıcısının yerləşdiyi, qeydiyyatda olduğu yer yəni AR-nın ərazisi hesab olunur.

- *işçi qüvvəsinin verilməsi üzrə xidmətlərin göstərilməsi;*

- *daşınan əmlakın icarəyə verilməsi (nəqliyyat müəssisələrinin nəqliyyat vasitələri istisna olmaqla);*

- *müqavilənin əsas iştirakçısı adından bu maddədə göstərilən xidmətlərin yerinə yetirilməsi üçün hüquqi və ya fiziki şəxsi cəlb edən agentin xidmət göstərməsi;*

- *telekommunikasiya xidmətlərinin göstərilməsi (siqnalların, sənədlərin, şəkillərin və ya səs, yaxud istənilən xarakterli informasiyanın teleqraf, radio, optik və ya digər elektromaqnit sistem vasitəsilə alınması, yayılması, ötürülməsi, o cümlədən bu cür ötürmə, alma və ya yayım hüquqlarının təqdim edilməsi və ya alınması);*

- *radio və televiziya yayımı, poçt rabitəsi xidmətlərinin göstərilməsi;*

○ *kompüter, internet və digər elektron şəbəkələr, elektron poçt və digər oxşar vasitələrlə xidmətlərin göstərilməsi, ayard bu cür şəbəkələrdən və ya xidmətlərdən istifadə hüququnun verilməsi;*

○ *elektron ticarətin satıcıları (təchizatçıları) tərəfindən işlərin və xidmətlərin təqdim edilməsi, habelə elektron qaydada təşkil olunan lotereyaların, digər yarışların və müsabiqələrin keçirilməsi.*

• *iş yerinə yetirən və ya xidmət göstərən şəxsin fəaliyyəti həyata keçirdiyi yer.*

Yuxarıda göstərilən hallarda, birdən çox bənddə sadalanan işlərin görüldüyü və ya xidmətlərin göstərildiyi yer bu bəndlərin sıra üzrə birincisi ilə müəyyənləşdirilir.

5. Qeyri-rezidentlərin vergiyə cəlb edilməsi. İdxalın vaxtı. Qarışıq əməliyyatlar. Agentin həyata keçirdiyi əməliyyatlar.

Qeyri-rezidentlərin vergiyə cəlb edilməsi

ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmayan qeyri-rezident AR-nın ərazisində aşağıda adı çəkilən vergi agentini üçün xidmət göstərsə və ya iş görürsə (o cümlədən elektron ticarət qaydasında Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənar otel xidmətlərinin və aviabiletlərin sifarişini üzrə xidmətlər istisna olmaqla, işlərin görülməsi və xidmətlərin göstərilməsi), bu fəslin məqsədləri üçün işlərin görülməsi və ya xidmətlərin göstərilməsi bu maddəyə uyğun olaraq vergiyə cəlb olunur.

ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatda alınan hər hansı şəxs bu maddənin məqsədləri üçün vergi agentini sayılır.

ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmayan qeyri-rezidentin gördüyü işlər, göstərdiyi xidmətlər vergiyə cəlb olunduqda, vergi agentini qeyri-rezidentə ödənməli olan məbləğə ƏDV hesablamalı və ödəməlidir. Verginin məbləği vergi dərəcəsinin qeyri-rezidentə ödənməli olan məbləğə (ƏDV nəzərə alınmadan) tətbiq edilməsi yolu ilə müəyyənləşdirilir.

ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmayan qeyri-rezidentə elektron ticarət qaydasında işlərin və xidmətlərin təqdim edilməsinə görə vergi orqanlarında uçotda olmayan şəxslər tərəfindən ödənişlər aparılarkən qeyri-rezidentə ödənilməli olan məbləğə ƏDV hesablanmalı və ödənilməlidir.

Elektron ticarət qaydasında işlərin və xidmətlərin alıcısı, habelə Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənar elektron qaydada təşkil olunan lotereyaların, digər yarışların və müsabiqələrin iştirakçısı vergi orqanlarında uçotda olmayan şəxs olduqda ödənişini aparan yerli bank və ya xarici bankın Azərbaycan Respublikasındakı filialları tərəfindən hesablanan ƏDV alıcının vəsaiti hesabına büdcəyə ödənilir. ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmış yerli bank və ya xarici bankın Azərbaycan Respublikasındakı filialları tərəfindən vergi orqanlarında uçotda olmayan şəxsdən tutulmuş ƏDV əvəzləşdirilmir.

Misal: Azərbaycan vətəndaşı respublika hüdudlarından kənar qeyri-rezidentin elektron qaydada təşkil etdiyi lotereyada iştirak etmək məqsədi ilə 250 manat ekvivalentində köçürülən vəsaitə görə iştirakçıdan bank tərəfindən 45 manat (250*18) ƏDV tutularaq büdcəyə ödənilməlidir.

Misal: Azərbaycan vətəndaşı "William Hill" bukmeyker kontorunun internet-səhifəsində "elklassiko" oyununa mərc qoşmaq məqsədi ilə həmin oyunun ehtimal etdiyi nəticəsinə 100 manat ekvivalentlə qoyuluş etmək istəyir və köçürmə etmək üçün yerli banka müraciət edir. Bank tərəfindən 100 manat alınarkən 15,25 (100 – 100/1,18) manat ƏDV tutularaq büdcəyə ödənilməlidir.

Vergi agentləri ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçmişdirsə, hesablanan vergi, əməliyyatın aparıldığı ay üçün ƏDV-nin bəyannaməsi verilərkən ödənilir. Hesablanan verginin ödənilməsinə təsdiq edən ödəmə sənədi Vergi Məcəlləsinin 175-ci maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq vergi agentinə ƏDV-nin məbləğini əvəzləşdirmək hüququnu verən elektron vergi hesab-fakturadır.

Vergi agentləri ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçməmişdirsə, o, hesablanan vergini bu maddəyə uyğun olaraq qeyri-rezidentə ödəmə verildikdən sonra 7 gün ərzində ödəməyə və növbəti ayın 20-dək Vergilər Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş formada ƏDV bəyannaməsi verməyə borcludur. Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq vergi agentinin qeyri-rezidentə ödənilməli olan məbləğ ƏDV-nin hesablanması üzrə əməliyyatları vergi agentinin ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyata alınmasına görə müəyyənləşdirilən vergi tutulan əməliyyatlarına aid edilmir. Vergi agentləri qeyri-rezidentə ödənilməli olan məbləğə ƏDV-ni hesablayaraq büdcəyə ödədikdə, ödəniş sənədlərində vergini qeyri-rezidentə ödədiyi məbləğdən hesabladığı barədə müvafiq qeyd aparmalıdır.

Misal. Sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi qeyri-rezidentdən aldığı xidmətə görə 2.000 manat məbləğində ödəmə vermişdir. Sadələşdirilmiş vergi ödəyicisinin ödəməli olduğu ƏDV məbləğini müəyyənləşdirin.

Ödəmə qeyri-rezidentə verildiyindən sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olmasından asılı olmayaraq ƏDV hesablanır.

$$2000 \times 18 \% = 360 \text{ manat}$$

Qeyri-rezidentə məxsus əmlak vergi agentinə icarəyə verilmək üçün idxal edildikdə, əmlakın sahibi olan qeyri-rezidentin icazəsi ilə vergi agentləri idxaldan ödənilmiş vergidən ƏDV-nin məbləğinin əvəzləşdirilməsini tələb edə bilər. Bu halda vergi agentləri vergi ödəyicisi sayılır və sonradan əmlakı təqdim edərkən (onun ixracı istisna edilməklə) ƏDV-nin ödənilməsi üçün cavabdehdir.

Vergi agentləri qeyri-rezidentə ödəmə verilən aydan sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq ƏDV-nin hesablanması barədə vergi orqanına Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi formada bəyannamə təqdim etməlidir.

İdxalın vaxtı

Gömrük qanunvericiliyinə uyğun olaraq *mallara gömrük rüsumları tutulduğu vaxt* malların idxal edilməsi vaxtı sayılır. Əgər idxal olunan mallar gömrük rüsumlarından azad edilsə, malların idxal edilməsi vaxtı onların *gömrük xidmətinin nəzarətindən çıxdığı vaxt* sayılır.

Qarışıq əməliyyatlar

Mallar göndərilməsinə, işlər görülməsinə və ya xidmətlər göstərilməsinə yardımçı xarakter daşıyan mallar göndərilməsi, işlər görülməsi, xidmətlər göstərilməsi onların bir hissəsi sayılır.

İxracatçının malların idxalına yardımçı xarakter daşıyan işlər görməsi və ya xidmətlər göstərməsi malların idxalının bir hissəsi sayılır.

Müstəqil elementlərdən ibarət əməliyyat bölünərkən vergiyə cəlb edilən və ƏDV-dən azad olan əməliyyatlara ayrılırsa, onlara ayrı-ayrı əməliyyatlar kimi baxılır.

Agentin həyata keçirdiyi əməliyyatlar

Digər şəxsin (vəkalət verən) agent (vəkalət alan) olan şəxs tərəfindən mallar göndərilməsi, işlər görülməsi və ya xidmətlər göstərilməsi vəkalət verənin həyata keçirdiyi əməliyyat sayılır.

Yuxarıda qeyd edilənlər agentin vəkalət verənə göstərdiyi xidmətlərə tətbiq edilmir.

Yuxarıda qeyd edilənlər rezident olmayan və AR-da ƏDV-nin ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçməmiş şəxsin rezident agentinin AR-na mallar göndərməsinə tətbiq edilmir. Belə hallarda, ƏDV-nin məqsədləri üçün malların göndərilməsi agent tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat sayılır.

Lotereyalar, turist agentlərinin xidmətləri, komisiya qaydada satış, işlənmiş malların satışı və ümumi qaydalara əsasən vergitutma bazasının müəyyənləşdirilməsi çətin olan digər sahələr üzrə ödənilməli olan ƏDV-nin məbləği bu maddə ilə müəyyənləşdirilir. Digər şəxsin agent vasitəsi ilə həyata keçirdiyi əməliyyatlar üzrə ƏDV-nin vergitutma bazası aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir:

- Digər şəxs agent vasitəsi ilə malları təqdim etdikdə, işlər gördükdə və ya xidmətlər göstərdikdə, həmin malların (işlərin, xidmətlərin) dəyəri vergi tutulan əməliyyatların dəyəri və vergitutma bazası hesab edilir.

Agent tərəfindən göstərilən xidmətlərə görə ona ödənilən haqlar (mükafatlar) agentin vergi tutulan əməliyyatlarına daxil edilməklə yanaşı, digər şəxsin gəlirdən çıxılan xərclərinə aid edilir.

Agentin digər şəxsdən aldığı elektron vergi hesab-fakturası ona ƏDV məbləğini əvəzləşdirmək hüququ vermir.

- Digər şəxs üçün vergi tutulan əməliyyatların vaxtı malların (işlərin, xidmətlərin) agentə verildiyi vaxt sayılır. Mallar (işlər, xidmətlər) hissə-hissə (qismən) verildikdə, vergi tutulan əməliyyatların vaxtı hər hissə üçün ayrılıqda müəyyən edilir.

- Agent ƏDV üzrə vergi ödəyicisi olduqda, yalnız digər şəxsə göstərdiyi xidmətlərə görə elektron vergi hesab-fakturası verir. Elektron vergi hesab-fakturası ƏDV ödəyicisi olan digər şəxs tərəfindən agentə ödənilmiş ƏDV-ni əvəzləşdirmək hüququ verir.

Digər şəxs tərəfindən agentə verilmiş malların (işlərin, xidmətlərin) dəyərində ƏDV daxil edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq, agent malların (işlərin, xidmətlərin) alıcısına (sifarişçisinə) elektron vergi hesab-fakturası verə bilməz.

- Agent üçün vergitutma bazası onun digər şəxslərə malların təqdim edilməsi (işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi) üzrə göstərdiyi xidmətlərin dəyəri, vergi tutulan əməliyyatların vaxtı bu xidmətlərin faktiki göstərildiyi vaxt, vergi tutulan əməliyyatların dəyəri isə onun digər şəxsdən almalı olduğu (aldığı) haqdır (mükafatdır).

Misal. ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçmiş vergi agenti digər şəxsin 30.000 manat [ƏDV-siz] dəyərində olan malını təqdim etmiş və bunun müqabilində 700 manat məbləğində ƏDV ilə birlikdə ödəniş almışdır. Vergi agentinin ƏDV öhdəliyini müəyyənləşdirin.

Agentinin vergi tutulan əməliyyatının dəyəri digər şəxsdən aldığı (almalı olduğu) haqq (mükafat) olduğundan onun vergi öhdəliyi haqq ƏDV ilə birlikdə ödənilməsi üçün

$700 \times 15,25\% = 106,75$ manat təşkil edəcəkdir.

Digər şəxsin agent vasitəsi ilə həyata keçirdiyi əməliyyatlarda ƏDV hesablanmasının sahəvi xüsusiyyətləri aşağıdakı qaydada müəyyənləşdirilir:

- Lotereya keçirən şəxs üçün vergi tutulan əməliyyatların dəyəri lotereyaların satışından əldə olunan məbləğdən uduş fondunun məbləği çıxıldıqdan sonra qalan məbləğ hesab edilir.

- Lotereyaların keçirilməsi şərtlərinə uyğun olaraq uduş fondu tam və ya qismən mallardan ibarət olduqda, lotereya keçirən şəxs tərəfindən uduş fondu üçün alınmış mallara görə ödənilmiş ƏDV məbləği əvəzləşdirilmir.

- AR ərazisindən digər ölkələrə keçən marşrutlar üzrə turist xidmətləri göstərən şəxslər üçün turist xidmətlərinin (AR ərazisindən kənarında göstərilən xidmətlər istisna olmaqla) dəyəri, turist vərəqələrini təqdim edən şəxslər (agentlər) üçün isə bu təqdim etmə üzrə göstərilən xidmətlərin dəyəri vergitutma bazası hesab edilir.

- Malların komision qaydada satışı zamanı komitent üçün vergitutma bazası komisionçuya verilmiş malların dəyəridir (komision haqları çıxılmadan).

- Komisionçunun komitentdən aldığı elektron vergi hesab-fakturası komisionçuya ƏDV məbləğini əvəzləşdirmək hüququ vermir.

- Komisionçu komissiyaya götürdüyü malların dəyərində ƏDV daxil edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq, malların alıcısına elektron vergi hesab-fakturasını verə bilməz.

- Komitent qeyri-rezident olduqda, malların komissiya qaydasında satışı üzrə əməliyyatlar agentin, yəni komisionçunun apardığı əməliyyatlar hesab edilir.

Bu halda komisionçu üçün vergitutma bazası komision qaydasında satdığı malların dəyəri, habelə komitentə göstərdiyi xidmətlərin dəyəri hesab edilir. Komisionçunun vergi tutulan əməliyyatının dəyəri komision qaydasında satılan mallar üzrə komitentin müəyyən etdiyi satış qiyməti (ƏDV-siz) və komitentə göstərdiyi xidmətlər üzrə komitentdən almalı olduğu (aldığı) xidmət haqqıdır (mükafatdır).

Komisionçu üçün vergi tutulan əməliyyatın vaxtı malların (işlərin, xidmətlərin) alıcılara (sifarişçilərə) təqdim etdiyi vaxt sayılır. Mallar (işlər, xidmətlər) hissə-hissə (qismən) təqdim edildikdə, vergi tutulan əməliyyatın vaxtı malların (işlərin, xidmətlərin) hər hissəsi üçün ayrılıqda müəyyən edilir.

Komisionçu idxal olunmuş mallara görə gömrük orqanlarına ƏDV ödəmişdirsə, bu ödəmənin yerinə yetirildiyini təsdiq edən sənədlər ƏDV ödəyicisi olan komisionçuya həmin ƏDV məbləğini əvəzləşdirmək hüququ verir. Komisionçu vergi ödəyicisi olduqda, komissiya qaydasında təqdim etdiyi mallara ümumi qaydada ƏDV tətbiq etməlidir.

Komision qaydasında idxal olunmuş mallar ƏDV ödəyicisi olan komisionçu tərəfindən satılmadan tam və ya qismən komitentın tapşırığı ilə AR ərazisində başqa şəxsə verildikdə, gömrük orqanlarına ödənilmiş ƏDV-nin əvəzləşdirilən məbləğinin malların satılmayan hissəsinə düşən məbləği komisionçu tərəfindən büdcəyə hesablanmalıdır.

- Digər şəxsin agent vasitəsi ilə həyata keçirdiyi əməliyyatlar üzrə vergi tutulan əməliyyatların aparıldığı vaxt, büdcəyə ƏDV-nin hesablanması, büdcəyə ödəmələr müəyyən edilərkən ƏDV-nin əvəzləşdirilməsi və vergi hesab-fakturalarının tətbiqi, bu maddənin müddəaları nəzərə alınmaqla, Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq ümumi qaydada müəyyənləşdirilir.

ƏDV ödəyicisi olan şəxslər tərəfindən bu maddədə göstərilən əməliyyatlardan başqa digər əməliyyatlar da həyata keçirildikdə, həmin əməliyyatların uçotu ayrıca aparılır.

6. ƏDV-nin dərəcəsi. Vergi tutulan dövriyyədən büdcəyə ödənilməli olan ƏDV. Büdcəyə ödəmələr müəyyən edilərkən əvəzləşdirilən ƏDV

ƏDV-nin dərəcəsi

- ƏDV-nin dərəcəsi hər vergi tutulan əməliyyatın və hər vergi tutulan idxalın dəyərinin

18 faizidir

Misal 1. Tutaq ki, vergi ödəyicisinin hesabat dövrü ərzində həyata keçirdiyi vergi tutulan əməliyyatlarının ümumi məbləği 10.000 manatdır. Həmin dövr üçün ƏDV-nin məbləği aşağıdakı kimi hesablanır:

$$10.000 \times 18\% = 1.800 \text{ manat.}$$

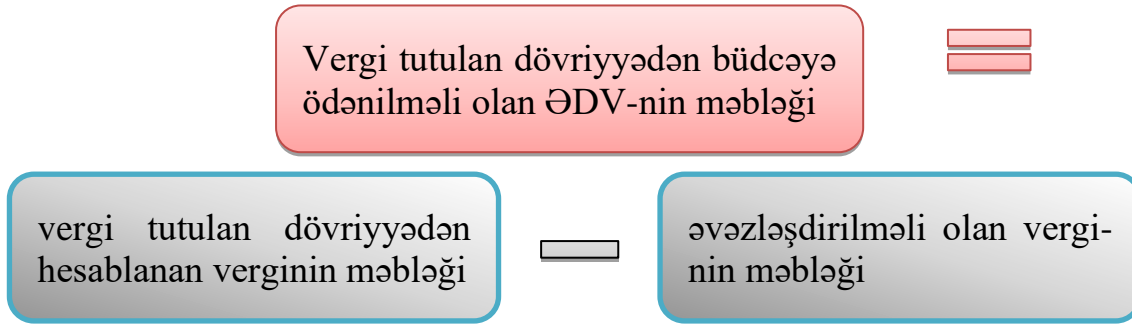
Misal 2. Malın ƏDV ilə birlikdə qiyməti 1.000 manatdır. Bu məbləğin tərkibində ƏDV-nin miqdarı aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

$$1.000 \times 15,25\% = 152,5 \text{ manat.}$$

Deməli, malın ƏDV-siz qiyməti 847,5 manat, ƏDV-nin məbləği isə 152,5 manat təşkil edir.

- Vergi tutulan dövriyyə hesabat dövrü ərzində vergi tutulan əməliyyatların ümumi dəyərindən ibarətdir.

Vergi tutulan dövriyyədən büdcəyə ödənilməli olan ƏDV

Vergi tutulan dövriyyənin dəqiqləşdirildiyi hallarda ödənilməli olan ƏDV-nin məbləği vergi ödəyicisinin bəyannamədə göstərdiyi ƏDV-nin məbləğindən artıq olduqda, artıq məbləğ həmin halların yarandığı hesabat dövrü ərzində ödənilməli olan ƏDV sayılır və hesabat dövrü ərzində ödənilməli olan verginin məbləğine əlavə edilir.

ƏDV məqsədləri üçün qeydiyyatata alınan A müəssisəsi B müəssisəsi üçün 100.000 manat dəyərində [ƏDV daxil olmaqla] elektron vergi hesab-fakturası olmadan iş görmüşdür. Həmin hesabat dövründə A müəssisəsi 50.000 manat dəyərində [ƏDV daxil olmaqla] mal idxal etmiş, C müəssisəsindən isə 40.000 manatlıq vergi hesab-fakturaları əsasında xammal almışdır. Xammal alınarkən onların dəyəri nağd qaydada ödənilmişdir. Hesabat dövründə A müəssisəsi tərəfindən büdcəyə nə qədər ƏDV hesablanmalıdır?

Görülən işin dəyəri ƏDV ilə birlikdə göstərildiyindən ƏDV –nin məbləği aşağıdakı kimi müəyyən olunur.

$$100.000 \times 15,25 \% = 15.250 \text{ manat}$$

İdxal olunan malın dəyəri ƏDV ilə birlikdə göstərildiyindən $50.000 \times 15,25 \% = 7625$ manat ödənilmiş ƏDV əvəzləşdirilir. 40.000 manatlıq xammalın dəyəri nağd ödənilməyindən əvəzləşdirilməsinə yol verilmir. Hesablanan vergi məbləği ilə əvəzləşdirilən vergi məbləği arasındakı fərq büdcəyə ödənilməli olan vergi məbləği sayılır. Onda büdcəyə ödənilməli olan ƏDV- nin məbləği $15.250 - 7625 = 7625$ manat təşkil edir

Azərbaycan Respublikası ərazisində istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının pərakəndə satışı zamanı tətbiq olunmuş ticarət əlavəsindən ƏDV hesablayan pərakəndə ticarət fəaliyyəti ilə məşğul olan vergi ödəyiciləri həmin malların uçotunu ayrıca aparır. Belə uçot aparılmadıqda, Vergi Məcəlləsinin digər maddələrində göstərilən müddəalardan asılı olmayaraq həmin malların pərakəndə satışı zamanı ƏDV ümumi dövriyyədən hesablanır.

Büdcəyə ödəmələr müəyyən edilərkən əvəzləşdirilən ƏDV

175-ci maddədə başqa hallar nəzərdə tutulmamışdırsa, əvəzləşdirilən ƏDV-nin məbləği vergi ödəyicisinə verilmiş elektron vergi hesab-fakturaları üzrə nağdsız qaydada (mal, iş və xidmət təqdim edənin bank hesabına birbaşa nağd qaydada ödənişlər istisna edilməklə) ödəmələr üzrə ƏDV-nin depozit hesabına və bu hesab daxilində aparılan əməliyyatlarda ödənilən vergi məbləği sayılır.

Misal. ƏDV ödəyicisi olan müəssisə ƏDV ödəyicisi olan şəxsdən ƏDV də daxil olmaqla 11.800 manat məbləğində mal almış, elektron vergi hesab-fakturası əldə etmiş və əsas məbləği satıcıya nağdsız qaydada, ƏDV məbləğini isə ƏDV-nin depozit hesabına ödəmişdir. Müəssisə həmin malı başqa bir şəxsə 15.000 manata satmışdır. Bu zaman müəssisə satdığı həmin məbləğdən 2.700 manat ƏDV hesablamalı, malı alarkən ödədiyi 1.800 manat məbləğində ƏDV-ni bu məbləğdən çıxmalı və 900 manat məbləğində ƏDV-ni büdcəyə ödəməlidir.

Bu zaman vergi tutulan əməliyyatın vaxtı aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir:

- hesabat dövrü ərzində həyata keçirilmiş sayılan mal göndərilməsini, iş görülməsini, yaxud xidmət göstərilməsini nəzərdə tutan əməliyyatlar üzrə — elektron VHF-nin verilməsi vaxtına uyğun olaraq;

- hesabat dövrü ərzində malların idxalı üzrə — mallara gömrük rüsumları tutulduğu vaxt, əgər idxal olunan mallar gömrük rüsumlarından azad edilirsə, onların gömrük xidmətinin nəzarətindən çıxdığı vaxt.

Misal. ƏDV ödəyicisi olan şəxsin idxal etdiyi mallara gömrük orqanlarında 3.000 manat ƏDV hesablanmış, həmin şəxs bu məbləği nağd qaydada ödəmiş və bu gömrük bəyannaməsində əks olunmuşdur. Bu şəxs ödənişin formasından asılı olmayaraq 3.000 manat məbləğində ödədiyi ƏDV-ni əvəzləşdirmək hüququna malikdir.

- vergi ödəyicisinə verilmiş elektron vergi hesab-fakturası üzrə iki və ya daha çox ödəmə aparılırsa, hər ödəmə ödəniş miqdarında ayrıca əməliyyat üçün həyata keçirilmiş sayılır. Vergi ödəyicisinə verilmiş vergi-hesab fakturası üzrə alınmış malların (iş və xidmətlərin) dəyəri ödənilən gündən gec olmayaraq, ƏDV-nin məbləği Vergi Məcəlləsi ilə və Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada ödənilməlidir. Bu zaman malların (iş və xidmətlərin) dəyəri üzrə iki və ya daha çox ödəmə aparılırsa, ƏDV-nin məbləği aparılmış ödəniş məbləğinə uyğun olaraq ƏDV-nin depozit hesabına ödənilməlidir.

Mallar, işlər və xidmətlərlə bağlı xərclər istehsal məsrəflərinə aid edilmirsə, belə mallar, işlər və xidmətlər vergi ödəyicisinin *kommersiya fəaliyyəti üçün istifadə edilməli olduqda və ya istifadə edildikdə* yuxarıdakı müddəalar tətbiq olunur.

Bir hissəsi vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyəti, digər hissəsi isə başqa məqsədlər üçün nəzərdə tutulan vergiyə cəlb edilən əməliyyatlara görə nağdsız qaydada *ƏDV-nin depozit hesabı vasitəsilə* ödənilmiş (mal, iş və xidmət təqdim edən bank hesabına birbaşa nağd qaydada ödənişlər istisna edilməklə) və malların idxalı üçün vergi ödəyicisinə verilmiş vergi hesab fakturaları üzrə onun tərəfindən ödənilmiş ƏDV-nin məbləği *sahibkarlıq fəaliyyəti üçün istifadə olunan malların (işlərin, xidmətlərin) xüsusi çəkisinə görə* müəyyənləşdirilən ƏDV-nin məbləği qədər əvəzləşdirilir.

Misal. ƏDV ödəyicisi hesabat dövründə ƏDV nəzərə alınmadan EVHF əsasında, nağdsız ödəniş aparmaqla və ƏDV məbləğini ƏDV-nin depozit hesabına köçürməklə 2.000 manat məbləğində çörək məmulatı almış, bunun 700 manat məbləğində olan hissəsini işçilərin yeməkləri üçün, digər 1.300 manat hissəsini satış məqsədləri üçün istifadə etmişdir. Şəxsin əvəzləşdirilməli olduğu ƏDV-nin məbləğini hesablayaq: 700 manat dəyərində çörək məmulatına görə ödənilmiş ƏDV-nin əvəzləşdirilməsinə yol verilmir. Qalan satış məqsədləri üçün istifadə olunan çörək məmulatı görə 234 (1.300 x 18%) manat ƏDV əvəzləşdirilir.

Sahibkarlıq fəaliyyəti əyləncə və ya sosial xarakteri daşıyan vergi ödəyicisinin bu cür fəaliyyət çərçivəsində çəkdiyi əyləncə və sosial xərclər istisna olmaqla, əyləncə və yemək xərcləri (Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş normalar daxilində müalicə-profilaktik yeməklərə, süd və ona bərabər tutulan digər məhsullara və vasitələrə sərf olunan xərclər,

həmçinin dəniz nəqliyyatında üzücü heyətə verilən yemək xərcləri istisna olmaqla), habelə işçilərin mənzil və digər sosial xarakterli xərcləri çəkiləndə ƏDV-nin əvəzləşdirilməsinə yol verilmir.

Vergi ödəyicisi vergi tutulan əməliyyatlar və Vergi Məcəlləsinin 164-cü maddəsinə uyğun olaraq ƏDV-dən azad edilmiş əməliyyatlar aparırsa, ƏDV üzrə əvəzləşdirmə üçün **vergi tutulan dövriyyənin ümumi dövriyyədəki xüsusi çəkisinə uyğun olaraq** müəyyən edilən ƏDV-nin məbləği qəbul olunur. Vergi ödəyicisi tərəfindən ƏDV-yə cəlb edilən əməliyyatlarla yanaşı, ƏDV-dən azad olunan əməliyyatlar aparılarkən, bu əməliyyatlara aid olan mallar (işlər, xidmətlər) üzrə sənədləşdirilmiş məlumatlar əsasında ƏDV ödənilməklə və ƏDV-dən azad edilməklə mədaxil edilən malların (işlərin, xidmətlərin) ayrı-ayrılıqda uçotu aparıldığı halda, ƏDV tutulan əməliyyatlar üçün alınmış mallara (işlərə, xidmətlərə) görə ödənilmiş ƏDV-nin məbləği tam məbləğdə əvəzləşdirilir.

Misal. ƏDV qeydiyyatında olan vergi ödəyicisinin hesabat dövrü ərzində ümumi dövriyyəsi 100.000 manat olmuşdur. Bunun 50.000 manatı ƏDV-dən azad olunan əməliyyat, 50.000 manatı isə ƏDV-yə sıfır dərəcə ilə cəlb olunan əməliyyatdır. Bu əməliyyatların aparılması üçün digər şəxslərdən elektron vergi hesab-fakturası əsasında alınan mallara (işlərə, xidmətlərə) görə nağdsız qaydada aparılan ödəmələrdə ƏDV-nin depozit hesabına köçürülən ƏDV-nin məbləği 20.000 manat olmuşdur. Büdcə ilə əvəzləşdirilməyə qəbul edilən ƏDV məbləğini müəyyənləşdirərək, ƏDV cəlb edilən əməliyyatların ümumi dövriyyədə xüsusi çəkisi 0,5 (50/100) olacaqdır. Xüsusi çəki əmsalını əvəzləşdirilən məbləğə vursaq 10.000 (20.000x0,5) manat əvəzləşdirilməsinə icazə verilən ƏDV məbləğini alırıq.

Vergi tutulan dövriyyə dəqiqləşdirilən hallarda bəyannamədə büdcəyə çatması ƏDV-nin məbləği düzgün göstərilməmişdirsə, büdcəyə ödənilməli olan ƏDV-nin məbləği həmin halların yarandığı hesabat dövrü üzrə vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilmiş bəyannamədə dəqiqləşdirilir

- ƏDV-dən azad olunan, yaxud ƏDV-yə cəlb edilməyən əməliyyatlar aparan şəxslər tərəfindən mallar (işlər, xidmətlər) alınarkən bu maddə ilə müəyyən edilmiş qaydada ödənilmiş ƏDV məbləği əvəzləşdirilmir. "Büdcə sistemi haqqında" AR Qanununun 1.1.17-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş subsidiyalar (dövlət büdcəsindən Naxçıvan MR-nın büdcəsinə, yerli büdcələrə və hüquqi şəxslərə əvəzsiz verilən maliyyə vəsaiti) və geri qaytarılmalı vəsaitlər istisna olmaqla istisna olmaqla, dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlər hesabına mallar (işlər, xidmətlər) alınarkən, ödənilmiş ƏDV -nin məbləği əvəzləşdirilmir.

Misal. ƏDV ödəyicisi olan şəxs hesabat dövründə nağdsız ödəniş aparmaqla, ƏDV məbləğini ƏDV-nin depozit hesabına köçürməklə 3.000 manat məbləğində elektron vergi hesab-fakturası əsasında mal almış, alınmış maldan 1.000 manat məbləğində olan hissəsini öz şəxsi ehtiyacları üçün istifadə etmiş, nağdsız qaydada, ƏDV məbləğini ƏDV-nin depozit hesabına köçürməklə, elektron vergi hesab-fakturası əsasında 500 manat elektrik enerjisi və 400 manat təbii qazın haqqını ödəmişdir. Həmin hesabat dövründə nağdsız qaydada, ƏDV məbləğini ƏDV-nin depozit hesabına köçürməklə, elektron vergi hesab-fakturası olmadan digər şəxsin gördüyü 800 manat məbləğində işin haqqını ödəmiş və nağd qaydada elektron vergi hesab-fakturası əsasında 1.000 manat dəyərində ehtiyat hissələri almışdır. Göstərilən məbləğlərə ƏDV daxil deyildir. Şəxsin əvəzləşdirməli olduğu ƏDV-nin məbləğini hesablayın.

Vergi ödəyicisi ƏDV-ni əvəzləşdirmək üçün ödənişi nağdsız aparmalı, ƏDV məbləğini ƏDV-nin depozit hesabına köçürməli və elektron vergi hesab-fakturası əldə edilməlidir.

Qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə olunan mala görə ödənilmiş ƏDV əvəzləşdirilmir. Ona görə də 3000 manat dəyərində olan malın 1000 manat dəyərində olan hissəsi şəxsi ehtiyac üçün istifadə edildiyindən yalnız 2000 manat dəyərində olan mala düşən ƏDV əvəzləşdirilə bilər. 500 manat məbləğində elektrik enerjisinə və 400 manat məbləğində təbii qaza görə ödənişlər nağdsız aparıldığından və elektron vergi hesab-fakturası əldə edildiyindən əvəzləşdirilə bilər. 800 manat dəyərində digər şəxsin gördüyü işə görə elektron vergi hesab-fakturası əldə edilmədiyindən və 1000 manat məbləğində ehtiyat hissələri üçün ödəniş nağd aparıldığından ƏDV-nin əvəzləşdirilməsinə icazə verilmir. Onda əvəzləşdirilən ƏDV-nin məbləği $(2000 + 500 + 400) \times 18\% = 522$ manat təşkil edəcəkdir.

Sıfır (0) dərəcəsi ilə ƏDV tutulan əməliyyatlar ƏDV cəlb olunan əməliyyatlar hesab edilir və belə əməliyyatlar aparan şəxslər tərəfindən mallar (işlər, xidmətlər) alınarkən nağdsız qaydada (mal, iş və xidmət təqdim edən bank hesabına birbaşa nağd qaydada ödənişlər istisna edilməklə) *ƏDV-nin depozit hesabı vasitəsilə* ödənilmiş ƏDV-nin məbləği Vergi Məcəlləsinin müddəalarına uyğun olaraq əvəzləşdirilir.

Misal. ƏDV ödəyicisi olan şirkət ƏDV ilə birlikdə 35.400 (5.400 manat ƏDV) manatlıq mal almış, elektron vergi hesab-fakturası əsasında əsas məbləği nağdsız ödəmiş, ƏDV məbləğini isə ƏDV-nin depozit hesabına köçürmüşdür. Sonra həmin malı 50.000 manata Türkiyəyə satmışdır. Bu halda həmin vergi ödəyicisi malı alarkən ödədiyi 5.400 manat məbləğində ƏDV-ni büdcədən geri almaq hüququna malikdir.

ƏDV ödəyiciləri, ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatda olmayan, səhmlərinin və paylarının 50 faizindən çoxu dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər və büdcə təşkilatları tərəfindən mallar, xidmətlər (işlər) alınarkən onlara verilmiş elektron vergi hesabfakturaları üzrə, habelə *bina tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslərdən yaşayış və qeyri-yaşayış sahələri alan şəxslər* tərəfindən ƏDV-nin məbləği ƏDV-nin depozit hesabına köçürülməlidir. ƏDV-nin depozit hesabında uçotun aparılması, ƏDV-nin hərəkəti, bu hesab üzrə aparılan əməliyyatlardan ƏDV-nin əvəzləşdirilməsi və dövlət büdcəsinə köçürülməsi qaydaları Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilir.

7. Elektron vergi hesab fakturaları. Bəyannamələrin verilməsi və ƏDV-nin ödənilməsi

Elektron vergi hesab-fakturaları

ƏDV-nin ödəyiciləri olmayan alıcılara pərakəndə mal göndərilməsi və ya xidmət göstərilməsi halları istisna olmaqla, ƏDV-nin ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçən və vergi tutulan əməliyyat aparan şəxs malları, işləri və ya xidmətləri qəbul edən şəxsə elektron vergi hesab-fakturasını verməyə borcludur. ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçməyən şəxsin elektron vergi hesab-fakturası verməyə hüququ yoxdur.

Elektron vergi hesab-fakturası (əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə, ticarət festivalları dövründə isə bütün fiziki şəxslərə ƏDV-nin qaytarılması şərtilə təqdim edilən elektron vergi hesab-fakturası istisna olmaqla) Maliyyə Nazirliyinin müəyyənləşdirdiyi forma üzrə hazırlanan və özündə aşağıdakı məlumatları əks etdirən sənəddir:

- vergi ödəyicisinin və alıcının (sifarişçinin) adı;

- vergi ödəyicisinin və alıcının (sifarişçinin) eyniləşdirmə nömrəsi;

- yola salınmış malların, görülmüş işlərin və ya göstərilmiş xidmətlərin adı;
- vergi tutulan əməliyyatın haqqının məbləği, həmçinin vergi tutulan əməliyyatın həcmi;
- aksizli mallarda aksizin məbləği;
- vergi tutulan əməliyyatdan ödənilməli olan verginin məbləği;
- elektron vergi hesab-fakturasının verilmə tarixi;
- elektron vergi hesab-fakturanın nömrəsi;
- ƏDV – nin məqsədləri üçün qeydiyyatda alınmış vergi ödəyicisinin qeydiyyat bildirişini vermiş vergi orqanının adı, bildirişin verilmə tarixi və nömrəsi;
- elektron vergi hesab-fakturasını imza etmiş məsul şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı.

Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində alınmış, istehsal, yaxud kommersion məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan mallara görə ödənilmiş əlavə dəyər vergisinin qaytarılması üçün elektron vergi hesab-fakturasının vahid forması Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilir.

Ticarət festivalları dövründə fiziki şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində alınmış istehsal, yaxud kommersion məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan mallara görə ödənilmiş əlavə dəyər vergisinin qaytarılması üçün elektron vergi hesab-fakturasının vahid forması Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilir.

Vergi ödəyicisi malın alıcısına (işlərin, xidmətlərin sifarişsinə) elektron vergi hesab-fakturasını mal göndəriləndən (iş görüldəndən, xidmət göstəriləndən) sonra **5 gündən gec olmayaraq** verməyə borcludur.

- Elektron vergi hesab-fakturalarının tətbiqi, uçotu və istifadə qaydaları Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilir.

ƏDV-nin ödəyiciləri olmayan alıcılara pərakəndə mal göndərildikdə və ya xidmət göstərildikdə, elektron vergi hesab-fakturası əvəzinə qaimə-faktura və ya elektron qaimə-faktura və ya qəbz və ya çek verilə bilər. Nağd aparılan əməliyyatların rəsmiləşdirildiyi sənədlər verginin əvəzləşdirilməsinə əsas vermir və Vergi Məcəlləsinin digər maddələrində göstərilən müddəalardan asılı olmayaraq, aparılan əvəzləşdirilmə etibarsız hesab edilir.

Gömrük orqanları tərəfindən verilmiş idxalda ƏDV-nin ödənildiyini göstərən idxal sənədləri ödənişin formasından asılı olmayaraq Vergi Məcəlləsinin 175-ci maddəsinin məqsədləri üçün verginin əvəzləşdirilməsinə əsas verir.

Bəyannamələrin verilməsi və ƏDV-nin ödənilməsi

1. Vergi ödəyicisi borcludur:

- ✓ vergi orqanına hər hesabat dövrü üçün ƏDV-nin bəyannaməsini verməyə;
- ✓ bəyannamənin verilməsi üçün müəyyən edilən müddətdə hər hesabat dövrü üzrə vergini büdcəyə ödəməyə.

2. ƏDV-nin bəyannaməsi hər hesabat dövrü üçün, **hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq** verilir.

Vergi ödəyicisi olan hüquqi şəxs ləğv edildikdə və ya hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxsin fəaliyyətinə xitam verildikdə, ƏDV bəyannaməsi Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş müddətdən gec olmamaq şərti ilə **30 gün müddətində** vergi orqanına təqdim edilməlidir. Bu zaman vergi dövrü hesabat dövrü sayılan müddətin əvvəlindən vergi ödəyicisi fəaliyyətini dayandırdığı günə qədər olan dövrü əhatə edir.

3. Yalnız malların idxalı üzrə vergi ödəyicisi olan şəxsə yuxarıda qeyd edilənlər tətbiq edilmir.

4. Vergi tutulan idxal üzrə ƏDV Vergi Məcəlləsinə və gömrük qanunvericiliyinə uyğun olaraq gömrük rüsumlarının ödənilməsi üçün nəzərdə tutulan qaydada gömrük orqanları tərəfindən hesablanır və alınır.

5. Qeydiyyat Vergi Məcəlləsinin 157.3.3-cü maddəsinə uyğun olaraq keçmiş tarixlə aparıldıqda, vergi ödəyicisi qeydiyyatın qüvvəyə mindiyi tarixdən etibarən vergiyə cəlb edilən əməliyyatlar üzrə ƏDV ödəməlidir və vergi ödəyiciləri üçün müəyyən edilmiş qaydada vergi məbləğlərini əvəzləşdirmək hüququna malikdir. Müvafiq əməliyyatlar vergi ödəyicisi tərəfindən verilən birinci bəyannamədə əks etdirilməlidir. Bu əməliyyatlar bəyannamənin verildiyi ay ərzində baş vermiş əməliyyatlar sayılır. Bu halda vergi ödəyicisi bəyannamədə əks etdirilmiş əməliyyatlar üçün ƏDV üzrə elektron vergi hesab-fakturaları təqdim etmək hüququna malikdir.

6. ƏDV dövlət büdcəsinə ödənilir.

8. ƏDV üzrə hesabat dövrü. Əvəzləşdirilən vergi məbləği hesablanmış vergi məbləğindən artıq olduqda, büdcə ilə münasibətlər. Vergi ödəyicilərinin məsuliyyəti və vergi orqanlarının nəzarəti. Əvəzsiz köçürmələr olduğu halda ƏDV-nin kompensasiya edilməsi

ƏDV üzrə hesabat dövrü

ƏDV üzrə hesabat dövrü **təqvim ayı** sayılır.

Əvəzləşdirilən vergi məbləği hesablanmış vergi məbləğindən artıq olduqda, büdcə ilə münasibətlər.

Hesabat dövründə vergi tutulan dövriyyəsinin **azı 50 faizi** sıfır dərəcəsi ilə vergiyə cəlb olunan vergi ödəyicisinə, hesabat dövründə əvəzləşdirilən vergi məbləğinin hesablanmış vergidən artıq olan hissəsi onun vergi və ya gömrük orqanlarına ərizəsini verdiyi vaxtdan **20 gün** ərzində qaytarılır.

Digər vergi ödəyiciləri üçün – əvəzləşdirilən vergi məbləğinin hesabat dövrü ərzində hesablanmış vergi məbləğindən artıq olan hissəsi vergi ödəyicisinin vergi və gömrük orqanlarına elektron formada ərizəsini verdiyi vaxtdan 4 aydan gec olmayaraq qaytarılır.

Müəyyən məbləğlərin vergi ödəyicisinə səhvən qaytarıldığı bütün hallarda vergi və ya gömrük orqanları həmin məbləğlərin vergilərinin tutulması üçün müəyyən edilmiş qaydada qaytarılmasını tələb etməlidir.

Vergi ödəyicilərinin məsuliyyəti və vergi orqanlarının nəzarəti

1. ƏDV-nin düzgün hesablanması və vaxtında büdcəyə ödənilməsi üçün, həmçinin bəyannamələrin vergi orqanlarına müəyyən edilmiş müddətlərdə verilməsi üçün vergi ödəyiciləri və onların vəzifəli şəxsləri AR-nın vergi qanunvericiliyinə uyğun olaraq, ƏDV-nin tutulması gömrük orqanlarının səlahiyyətinə aid olduqda isə AR-nın gömrük qanunvericiliyinə uyğun olaraq məsuliyyət daşıyırlar.

2. Vergitutmanın idarə edilməsi Vergi Məcəlləsinə və AR-nın gömrük qanunvericiliyinə uyğun olaraq vergi orqanları və gömrük orqanları tərəfindən öz səlahiyyətləri daxilində həyata keçirilir.

Əvəzsiz köçürmələr olduğu halda ƏDV-nin kompensasiya edilməsi

AR-nın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqaviləyə uyğun olaraq beynəlxalq təşkilatın, yaxud xarici hüquqi və ya fiziki şəxsin əvəzsiz köçürmələri ilə ödənilmiş malları alan və yaxud işlərin və ya xidmətlərin nəticələrini həmin əsaslarla əldə edən şəxs vergi orqanına elektron vergi hesab-fakturaları verərkən, həmin mallara, işlərə və ya xidmətlərə görə ödənilmiş ƏDV-ni vergi orqanına ərizə verdiyi vaxtdan 45 gün ərzində geri almaq hüququna malikdir.

Nəzarət sualları:

1. Vergi Məcəlləsində əlavə dəyər vergisi anlayışı necə ifadə olunur?
2. ƏDV-nin ödəyiciləri kimlərdir?
3. Qeydiyyatata dair ərizənin verilməsi nə vaxt tələb edilir?
4. Qeydiyyat hansı qaydada aparılır?
5. Qeydiyyat nə zaman ləğv edilə bilər?
6. ƏDV-nin vergitutma obyektı nədir?
7. Vergi tutulan əməliyyatın dəyəri necə müəyyən olunur?
8. Vergi tutulan idxalın dəyəri necə müəyyən olunur?
9. Vergi tutulan dövriyyənin dəqiqləşdirilməsi nə zaman tətbiq edilir?
10. Malların təqdim edilməsinin, işlər görülməsinin və xidmətlər göstərilməsinin , habelə idxalın hansı növlərindən ƏDV tutulmur?
11. Hansı işlərin görülməsinə, xidmətlərin göstərilməsinə və əməliyyatların aparılmasına görə ƏDV sıfır (0) dərəcəsi ilə tutulur?
12. Vergi tutulan əməliyyatların aparıldığı vaxt necə müəyyən olunur?
13. Malların təqdim edildiyi, işlərin görüldüyü və ya xidmətlərin göstərildiyi yer necə müəyyən olunur?
14. Qeyri rezidentlərin vergiyə cəlb edilməsi hansı qaydada həyata keçirilir?
15. ƏDV-nin məqsədləri üçün idxalın vaxtı necə müəyyən olunur?
16. Agentin həyata keçirdiyi əməliyyatlar zamanı ƏDV-nin tətbiqi xüsusiyyətləri hansılardır?
17. ƏDV-nin dərəcəsi neçə faizdir?
18. Büdcəyə ödəmələr müəyyən edilərkən əvəzləşdirilən ƏDV-nin məbləği hansı prinsiplər əsasında müəyyən edilir?
19. Elektron vergi hesab-fakturaları nədir və onlar necə tətbiq edilir?
20. ƏDV-nin bəyannaməsi nə vaxt verilir və ƏDV büdcəyə nə vaxt ödənilir?

Müstəqil öyrənmə üçün tapşırıqlar:

1. Vergi Məcəlləsinin 137-ci maddəsinə uyğun olaraq hüquqi şəxs yaratmadan birgə sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən şəxslər həmin fəaliyyət üzrə ƏDV-nin bəyannaməsini hansı formada təqdim edirlər?
2. İctimai işə fəaliyyəti ilə məşğul olmayan kommersiya hüquqi şəxsin ardıcıl 6 aylıq dövrdə vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi 140 min manat, onun VM-nin 13.2.39.3-cü maddəsində göstərilən filialının vergi tutulan əməliyyatlarının həcmi isə 85 min manat olmuşdur. Bu hüquqi şəxs ƏDV qeydiyyatına dair ərizə verməyə borcludurmu, yoxsa hüquqi şəxsin və filialının vergi tutulan dövriyyələri ayrı-ayrılıqda nəzərə alınacaq?
3. ƏDV ödəyicisi digər şəxsdən 1180 manat dəyərində mal almış və malın dəyərini nağd qaydada ödəmişdir. Sonradan həmin malları 2000 manata satmışdır. Bu zaman təqdim edilən mallara ƏDV hesablanmalıdır? Fikrinizi 159.7-ci maddə ilə əsaslandırın.
4. VM-nin 163.1.2-ci maddəsində əməliyyatın xarakterinin dəyişməsi ifadəsini necə başa düşürsünüz?
5. VM-nin 164.1.5-ci maddəsinə görə idxal olunan əmlak istisna olmaqla müəssisənin nizamnamə fonduna (kapitalına) pay şəklində hər hansı əmlakın qoyulması ƏDV-dən azaddır. Burada idxal olunan əmlakın nə üçün istisna edilməsini əsaslandırma bilərsinizmi?
6. Alınmış avans üçün elektron vergi hesab faktura verilə bilərmi?
7. Mədəniyyət və ya idman sahəsində göstərilən xidmətlərin ixracı ƏDV-yə hansı dərəcə ilə cəlb olunur?
8. Qeyri-rezidentə məxsus əmlak vergi agentinə icarəyə verilmək üçün idxal edildikdə, vergi agentinin idxaldan ödənilmiş vergidən ƏDV-nin məbləğinin əvəzləşdirilməsi üçün nə üçün əmlakın sahibi olan qeyri-rezidentin icazəsi tələb olunur? (VM maddə 169.6)
9. Vergi ödəyicisi malın alıcısına elektron vergi hesab-fakturasını mal göndəriləndən sonra 5 gündən gec verərsə ona qarşı hansı məsuliyyət tədbiri görülməlidir?
10. Bina tikintisi ilə məşğul olan ƏDV ödəyiciləri üçün tikilən yaşayış binasının qeyri-yaşayış hissəsi (məs: pilləkənlər, foye, camaşırxana, lift, zirzəmi) ƏDV-nin vergitutma obyektidirmi?

Ədəbiyyat:

1. AR-nın Vergi Məcəlləsi.
2. "Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun və bu Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30.08.2000-ci il tarixli, 393 nömrəli fərmanı.
3. "Elektron vergi hesab-fakturalarının tətbiqi, uçotu və istifadə Qaydaları"nın təsdiq edilməsi haqqında AR Nazirlər Kabinetinin 2009-cu il 28 sentyabr tarixli 156 nömrəli qərarı.
4. "Vergi ödəyicisinə verilmiş elektron vergi hesab-fakturası üzrə alınmış malların (iş və xidmətlərin) dəyəri ödənilərkən ƏDV-nin ödənilməsi, ƏDV-nin depozit hesabında uçotun aparılması, ƏDV-nin hərəkəti, bu hesab üzrə aparılan əməliyyatlardan ƏDV-nin əvəzləşdirilməsi və dövlət büdcəsinə köçürülməsi Qaydaları"nın təsdiq edilməsi barədə AR Nazirlər Kabinetinin 30 dekabr 2007-ci il tarixli, 219 nömrəli qərarı.